

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

ÚČASTNICKÉ CENNÉ PAPÍRY

Bc. PAVEL VRÁNA

PLZEŇ 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Účastnické cenné papíry“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni, dne Podpis

Poděkování

Tímto bych si dovolil vyjádřit své díky panu Doc. JUDr. Tomáši Dvořákovi Ph.D. za cenné připomínky a rady, jež mi pomohly tuto práci dokončit.

Seznam použitých zkratek

OZ	Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zák. č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	Zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZISIF	Zák. č. 240/2013 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů
ZPKT	Zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálových trzích, ve znění pozdějších předpisů
a.s.	akciová společnost
s.r.o.	společnost s ručením omezeným

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Pojem a definice účastnického cenného papíru	3
2.1	Historický exkurs	3
2.2	Účastnický cenný papír.....	5
2.3	Cenné papíry	7
2.4	Stejnopisy cenného papíru	11
2.5	Řízení o umoření listin.....	11
2.6	Zaknihovaný cenný papír.....	12
2.6.1	Evidence investičních nástrojů	14
2.7	Přeměna cenných papírů na zaknihované cenné papíry	16
2.8	Přeměna zaknihovaných cenných papírů na cenné papíry.....	16
2.9	Vztah právní úpravy cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů.....	17
2.10	Zastupitelné cenné papíry	17
2.11	Hromadná listina.....	19
2.12	Emise a vydání cenného papíru	20
2.13	Emisní ážio a disážio	22
2.14	Zánik cenného papíru.....	22
3	Právní úprava jednotlivých forem a druhů cenných papírů.....	23
3.1	Formy cenných papírů	23
3.1.1	Cenné papíry na doručitele	23
3.1.2	Cenné papíry na řad	24
3.1.3	Cenné papíry na jméno	24
3.1.4	Forma zaknihovaných cenných papírů	25
3.2	Druhy cenných papírů.....	25
3.2.1	Nepojmenované cenné papíry.....	26
3.3	Cenné papíry akciového práva.....	26
3.3.1	Akcie	27
3.3.2	Zatímní list.....	38
3.3.3	Opční list.....	39
3.3.4	Vyměnitelné a prioritní dluhopisy	41
3.4	Cenné papíry dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech 43	
3.4.1	Podílové listy	43
3.4.2	Investiční list.....	45
3.4.3	Zakladatelské a investiční akcie.....	47

3.4.4	Kmenový list	49
4	Práva a povinnosti spojená s účastnickými cennými papíry	52
4.1	Samostatně převoditelná práva	52
4.2	Rozhodný den	53
4.3	Právo účasti akcionáře na správě společnosti	53
4.4	Právo na přednostní úpis cenných papírů	55
4.5	Majetková práva akcionáře	55
4.5.1	Práva kvalifikovaných akcionářů	56
4.6	Povinnosti akcionáře	57
4.6.1	Povinnost loajality	57
4.6.2	Vkladová povinnost a povinnost příspěvku do ážiového fondu	58
5	Nakládání s účastnickými cennými papíry	60
5.1	Převod vlastnického práva k cennému papíru	60
5.2	Přechod účastnických cenných papírů	60
5.3	Nabytí vlastnického práva k cennému papíru od neoprávněného	61
5.4	Úschova a imobilizace cenných papírů	62
5.5	Zástavní právo k cennému papíru	63
5.5.1	Výkon práv inkorporovaných v zastaveném cenném papíru	65
5.5.2	Zástavní právo k zaknihovanému cennému papíru	66
5.5.3	Zástavní právo k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů	67
6	Účastnické cenné papíry ve vybraných státech EU	68
6.1	Právní úprava účastnických cenných papírů ve slovenském právním řádu	68
6.1.1	Formy akcií	70
6.1.2	Hromadná akcie	70
6.1.3	Vyměnitelné a prioritní dluhopisy	70
6.2	Právní úprava účastnických cenných papírů v německém právním řádu	71
6.3	Právní úprava účastnických cenných papírů v britském právním řádu	72
7	Závěr	74
8	Resumé	76
9	Přehled pramenů	77
9.1	Literatura	77
9.2	Právní předpisy	78
9.3	Judikatura	78
9.4	Internetové zdroje	79

1 Úvod

V této práci bych se chtěl primárně zaměřit na „Účastnické cenné papíry“ z pohledu právní nauky. Vzhledem k jejich povaze a působení v praktickém životě nelze opomenout ani jejich ekonomický význam, což se dá říci o cenných papírech obecně. Cenné papíry jako takové jsou nositeli nejen právních, ale též hospodářských funkcí, s čímž byl v minulosti také spojen jejich historický vývoj, který dle mého názoru není plně dokončen a právní úprava cenných papírů bude i nadále přizpůsobována potřebám společnosti.

V českém právním řádu jsou účastnické cenné papíry výslovně definovány ve třech zákonech. Zákonná ustanovení týkající se účastnických cenných papírů jakožto cenných papírů či zaknihovaných cenných papírů, se vyskytují ve více právních předpisech.

Obecnou úpravu cenných papírů obsahuje zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“). Stěžejní ustanovení týkající se přímo účastnických cenných papírů a jejich vztahu k akciové společnosti jsou upravena v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), nelze však opomenout, že o pojmu účastnický cenný papír je pojednáno také v zákoně č. 240/2013 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech.

Co se týče ekonomického hlediska cenného papíru, bývá na cenné papíry nahlíženo obvykle jako na předmět obchodu na kapitálovém trhu a to dle mého názoru jako na jeden z nejčastěji obchodovaných nástrojů.

Diplomová práce je strukturována do několika kapitol, kdy úvodní výklad je věnován pojmu účastnického cenného papíru a s ním souvisejících cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů. Následuje právní úprava účastnických cenných papírů v souvislosti s jejich jednotlivými formami a druhy, na kterou navazuje pojednání o právech a povinnostech s nimi spojených. Následující část práce je věnována nakládání s účastnickými cennými papíry, jakožto s jejich převodem, přechodem či zastavením. Následně bude provedena komparace právní úpravy účastnických cenných papírů v České republice s právní úpravou akcií ve vybraných státech Evropské unie.

Téma účastnických cenných papírů jsem si zvolil především kvůli mému zájmu o tuto problematiku a také z důvodu možnosti jejich širokého využití. Podle mě se téma cenných papírů stává aktuální i mezi širokou veřejností. Cenných papírů se začíná aktivně využívat jako náhradu za různé spořicí produkty v rámci investování.

V této práci se budu snažit obecně objasnit pojem účastnických cenných papírů, s ohledem na jejich charakteristické vlastnosti, na práva a povinnosti, která jsou s nimi spojena, jakož i na možnosti nakládání s nimi. Tomuto tématu se hodlám věnovat převážně z pohledu majitele účastnického cenného papíru, čemuž je přizpůsoben i obsah jednotlivých kapitol.

Za tímto účelem hodlám užít především metod analýzy, komparace, analogie a jednotlivé interpretační metody. Zároveň je potřeba zmínit, že při tomto budu vycházet ze zdrojů mnou uvedených, jež jsou představovány především odbornými publikacemi, zákony, komentáři k zákonům či odbornými články.

2 Pojem a definice účastnického cenného papíru

2.1 Historický exkurs

Za počátek vývoje cenných papírů, označuje část autorů, zabývajících touto se problematikou období 4. stol. př. n. l., tedy období vlády makedonského státníka Alexandra Velikého, kdy existenci listin podobných cenným papírům dokládají historické prameny. Naopak někteří autoři považují za počátek vývoje cenných papírů již období asyrsko-egyptské či babylonské, kdy své tvrzení opírají o povinnost dlužníků v této době vystavit svému věřiteli dlužní list, potvrzení či jiným způsobem uznat svůj závazek vůči tomuto věřiteli.¹

Období klasického římského práva znamenalo vzhledem k formálnosti římského práva spíše zpomalení vývoje cenných papírů. Listina představující cenný papír, jež měla být akceptována osobou lišící se od původních smluvních stran, neplní výhradně důkazní funkci ani význam kontraktu dle literárního práva římského. Dala by se tedy považovat za jeden z právních symbolů, kdy odevzdání listiny věřiteli bylo formou vzniku práva a její vrácení vystaviteli formou zrušení práva.²

V klasickém římském právu můžeme také najít kořeny akciové společnosti a to v *societas iuris civilis*, ze které se vyvinula zejména v.o.s..³

Rozvinutí možností využití cenných papírů přinesla významná změna zásadního právního principu, kdy se do popředí závazkového vztahu dostala otázka závazku dlužníka, jakožto strany pasivní oproti původní úpravě, jenž byla zaměřena na osobu věřitele, čili stranu aktivní.⁴

Za první skutečné cenné papíry jsou považovány směnky, k jejichž rozvoji došlo v období 12. a 13. v obchodně významných městech severní Itálie. K prvním obchodům se směnkami, tedy s cennými papíry jako takovými vůbec docházelo na místech spojených taktéž se severní Itálií zvaných loggie. Jednalo se o místa, na

¹ GRAEBER, David. *Dluh. Prvních 5000 let*. Brno: BizBooks, 2012. s. 167 an..

² KOTÁSEK, Josef et al. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 2.

³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 1.

⁴ KOTÁSEK, Josef et al. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 2 – 3.

kterých se konaly obchodní schůzky, při kterých docházelo mimo jiné k obchodování s těmito směnkami.⁵

Ve stejném období ze severoitalských ekonomicky vyspělých měst jsou známy bankovní spolky, jež představují jistý vývojový předstupeň obchodních korporací, zvané *montes*, jejichž podíly se upisovaly a byly zcizitelné a jejichž společníci ručili omezeně.⁶

Vznik typově nejmladších cenných papírů, a to akcií souvisí s obdobím velkých zámořských objevů a následné kolonizační éry Evropských velmocí, kdy v roce 1600 vznikla britská Východoindická společnost a o dva roky později nizozemská společnost nesoucí identický název. Název Východoindická společnost neslo ještě několik evropských historických společností. Ty měly od svých vlád velká privilegia a četné imunity, zejména monopol na obchod v Asii a především pak v Indii, avšak dvě výše zmíněné jsou považovány za nejdůležitější. I když jsou tyto společnosti považovány za předchůdkyně moderních akciových společností, podobají se jim jen velmi málo. Byly zpravidla zakládány privilegii panovníka či státu a svoji podobou připomínaly spíše veřejnoprávní korporace, zpravidla také představovaly jakousi prodlouženou ruku vládců svých zemí.⁷

Domnívám se, že zásadního rozvoje akcie doznaly až později ve státech, které již prošly buržoazní revolucí a překonaly feudální éru. Právě překonání feudalismu a nástup kapitalismu přispěl k jejich rozmachu, jelikož právě potřeby kapitalismu umožnily a taktéž urychlily vývoj nejen cenných papírů, ale také kapitálových společností.⁸

Zatím poslední milník ve vývoji cenných papírů spatřuji v možnosti jejich dematerializace, tedy možnosti odstranění hmotného substrátu, zpravidla listiny. K převodu listinného cenného papíru je třeba jej reálně předat, kdy toto předání s sebou nese značné riziko zničení či poškození cenného papíru. Riziko musí podstoupit jak jeho případný prodejce, který je povinen cenný papír vyzvednout a předat novému nabyvateli, tak tento nabyvatel, který nese riziko od jeho předání do případného uložení. Dalo by se tak říci, že potřebu této dematerializace si

⁵ DĚDIČ, Jan. Právo cenných papírů a kapitálového trhu. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 2000. s. 29.

⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 1.

⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 1 - 2.

⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 2.

vynutila praktická potřeba snížení rizika spojeného s převodem cenného papíru a zároveň potřeba usnadnění manipulace s větším množstvím cenných papírů.

V současnosti nemůžeme považovat vývoj cenných papírů za dokončený, neboť v souvislosti s rozvojem moderních technologií mohou vyvstat další otázky ohledně cenných papírů. Jednou může být například platnost cenného papíru v případě jeho částečného či úplného zápisu elektronickou formou zabezpečenou pro trvalé uchování. Například podepsání směnky na displeji tabletu či telefonu. Vzhledem k současnému vývoji a využití výpočetní techniky je možné, že se odpověď na tuto otázku dozvíme již brzy prostřednictvím judikatury.⁹

2.2 Účastnický cenný papír

Pojem účastnický cenný papír je v českém právním řádu obsažen a definován v několika zákonech, kdy nutno říci, že definice tohoto pojmu jsou si obsahově velmi blízké. Nejdůležitějším zákonem z pohledu této práce je Zákon o obchodních korporacích (dále též ZOK), který definuje účastnické cenné papíry v § 245 takto:

„Účastnickými cennými papíry jsou cenné papíry vydané společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti, a dále cenné papíry vydané společností, se kterými je spojeno právo takové cenné papíry získat.“

Dalo by se říci, že tímto ustanovením rozdělil ZOK účastnické cenné papíry do dvou kategorií, a to na cenné papíry vydané společností, zabezpečující podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech v této společnosti, kdy bychom mohli do této kategorie zařadit akcie dle § 256 ZOK a zatímní listy dle § 285 ZOK.

Druhou kategorií jsou dle výše zmíněného ustanovení cenné papíry vydané společností, se kterými je spojeno právo cenné papíry první kategorie získat. Do této kategorie bychom mohli zařadit vyměnitelné a prioritní dluhopisy upravené v § 286 ZOK a opční listy dle § 295 ZOK a dále také samostatně převoditelná práva na upisování nově vydávaných akcií nebo prioritních dluhopisů.¹⁰

⁹ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 2.

¹⁰ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 141.

Názory na to, zda mohou být považovány za účastnické cenné papíry i neztělesněné akcie nejsou jednotné. V komentáři k zákonu o obchodních korporacích je uvedena záporná odpověď¹¹, avšak osobně se přikláním spíše na stranu názoru, že i neztělesněná akcie může být považována za účastnický cenný papír a to vzhledem k jejich povaze a také s přihlédnutím k ustanovení § 256 odst. 4 ZOK.¹²

Dalším zákonem, jenž obsahuje definici účastnického cenného papíru, je zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, který vymezuje pojem účastnického cenného papíru pouze pro účely tohoto zákona. Tato definice je ve vztahu speciality k obecné definici účastnického cenného papíru obsažené v zákoně o obchodních korporacích.

Definici pojmu účastnický cenný papír podává § 631 odst. 1) zákona č. 240/2013 Sb. takto:

§ 631 Účastnický cenný papír

(1) Účastnickým cenným papírem se pro účely tohoto zákona rozumí

a) cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, se kterým je spojen podíl na základním kapitálu či srovnatelné veličině právnické osoby nebo na hlasovacích právech v této právnické osobě, a

b) cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír vydávaný právnickou osobou, se kterým je spojeno právo cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír uvedený v písmeni a) získat.

Tak jako ZOK rozděluje účastnické cenné papíry do dvou kategorií a to podle stejného hlediska, avšak definice uvedená v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech výslovně upřesňuje, že účastnický cenný papír může být též zaknihovaným cenným papírem a také, že s ním nemusí být spojen pouze podíl na základním kapitálu, ale i jiné srovnatelné veličině.

Zákonem, který definuje účastnické cenné papíry opět téměř identicky je zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, a to v § 2 odst. 3.

Důvodem proč zde uvádím tyto tři definice, které jsou obsahově téměř shodné, je mimo jiné i to, že v zákoně o obchodních korporacích jsou účastnické cenné papíry systematicky zařazeny do Hlavy 5, dílu 1. Jsou zařazeny mezi obecná

¹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0. s. 1132.

¹² DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 141.

ustanovení akciové společnosti, čímž by se dalo systematickým výkladem dojít k názoru, že účastnickými cennými papíry mohou být pouze cenné papíry vydávané akciovou společností. Dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech, avšak pouze pro účely tohoto zákona, jsou za účastnické cenné papíry považovány také cenné papíry vydávané i jinými než akciovými společnostmi. Například investičními fondy vydávané podílové listy, nebo také kmenové listy vydávané společnostmi s ručením omezením.¹³

Těžištěm této práce jsou účastnické cenné papíry dle obecné definice uvedené v zákoně o obchodních korporacích. Z důvodu úplnosti této práce považuji za vhodné v krátkosti představit účastnické cenné papíry vydávané i jinými než akciovými společnostmi.

Občanský zákoník výslovně umožňuje vydávání inominátních (nepojmenovaných) cenných papírů, z čehož lze dovodit, že účastnické cenné papíry nelze považovat za uzavřenou kategorii. Za účastnický cenný papír bude možno také označit účastnické právo vtělené do listiny nebo představované zápisem v příslušné evidenci, výslovně zákonem neupravené.

2.3 Cenné papíry

Český právní řád na rozdíl od většiny zahraničních právních řádů obsahuje legální definici cenného papíru. Cenný papír je definován v občanském zákoníku jako listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že jej po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést. Z této definice obsažené v ustanovení § 514 občanského zákoníku vyplývají podmínky, za kterých je možné považovat listinu za cenný papír. První podmínkou pro existenci každého cenného papíru je hmotný substrát, kterým může být například listina, na níž je zachycen určitý písemný projev. Z komentářů vyplývá, že takovýmto hmotným substrátem nemusí být pouze listina, nýbrž například i zápis křídou na kamenné destičky. Materiál listiny není zákonem přesně stanoven a mělo by být akceptováno vyhotovení na substrátu umožňujícím trvalé uchování písemného vyjádření a převoditelnost onoho substrátu tradicí. V souvislosti s výše uvedeným bývá

¹³ ŠOVAR, Jan a kol. *Zákon o investičních společnostech a investičních fondech: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-783-6. s. 1571.

odkazováno na judikát, kdy byla za platnou uznána směnka napsaná na víku dřevěné krabice od doutníků a výstavcem tamtéž podepsaná.¹⁴

Další podmínku představuje spojení práva s listinou, tzv. inkorporace práva do listiny, kdy právě toto subjektivní majetkové právo způsobuje cennost listiny v právním smyslu. Obsahem listiny musí být písemný a platný projev vůle, tzv. skripturní akt, se kterým se pojí právní důsledky způsobující cennost listiny.¹⁵

Třetí podmínkou vyplývající z výše uvedené definice je skutečnost, že právo spjaté s listinou nelze po vydání cenného papíru bez této listiny uplatnit ani převést. Tyto dva aspekty, tedy požadavek na spojení uplatnitelnosti a převoditelnosti práva s listinou, musí být splněny kumulativně, aby bylo možno listinu ve smyslu § 514 Občanského zákoníku považovat za cenný papír.¹⁶

Pod pojmem uplatnění práva se rozumí nejen jeho uplatnění u povinné osoby, ale i případné uplatnění tohoto práva u soudu. Z povahy cenného papíru nestačí sama skutečnost, že je oprávněný vlastníkem cenného papíru, ale musí jej při jeho uplatnění předložit, aby byla naplněna podmínka stanovená v § 514 OZ.

Převoditelností práva inkorporovaného do listiny je chápáno, že po vydání cenného papíru je nutné k převodu tohoto práva převést vlastnické právo i k listině, tedy k hmotnému substrátu, ve kterém je ono právo inkorporováno.¹⁷

Současná definice cenného papíru se blíží charakteristikám cenného papíru v tuzemské právní doktríně, kdy lze například uvést definici Antonína Randy: „*Jestli jest právo s listinou - obsah jeho naznačující - takovým způsobem sloučeno, že právem toliko prostředkem listiny vládnouti možno jest, tudíž zcizení a jakýkoliv výkon práva pouze listinou se zprostředkuje, mluvíme o cenných papírech (wertpapiere)*“¹⁸, nebo například definice J. Dědiče, který dovozuje, že „*cenným papírem je listina, se kterou je spojeno určité právo tak, že tuto listinu je třeba předložit k uplatnění práva v ní inkorporovaného*“. Dále ohledně podstaty cenného papíru uvádí, že „*nejobecněji můžeme konstatovat, že podstatou cenného papíru je*

¹⁴ KOTÁSEK, Josef et. al. *Právo cenných papírů*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 9788074005152. s. 13.

¹⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 10.

¹⁶ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 2.

¹⁷ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 2.

¹⁸ RANDA, A. O cenných papírech, obzvláště o skripturních obligacích. *Právník*, 1889, s. 1.

*spojení subjektivního práva s písemným projevem vůle takovým způsobem, že subjektivní právo sdílí osud písemnosti”.*¹⁹

Občanský zákoník upravuje cenné papíry v první obecné části v hlavě IV. dílu čtvrtém, kde je obsažena veškerá obecná úprava cenných papírů. Speciální úpravu cenných papírů specifickou pro jednotlivá právní odvětví, pro jednotlivé pojmenované druhy cenných papírů, jejich náležitosti, doplňující podmínky a odchylky mohou stanovit další právní předpisy. Nejvýznamnějším takovým předpisem z pohledu mé práce je Zákon o obchodních korporacích.

Cenný papír je ve smyslu §489 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též OZ) věcí, a to konkrétně věcí movitou dle §498 odst. 2), jelikož nenaplňuje znaky nemovité věci a veškeré věci krom nemovitých představují věci movité, a to ať již je jejich povaha hmotná, či nehmotná.

Občanský zákoník v § 496 dělí věci na hmotné a nehmotné, kdy hmotná věc je definována v prvním odstavci zmíněného paragrafu jako ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu. Definici hmotné věci naplňuje listina sama, ať již do ní právo inkorporováno je, nebo není. §496 odst. 2) OZ vymezuje věci nehmotné jako práva, jejichž povaha to připouští a jiné věci bez hmotné podstaty. Z pohledu občanského zákoníku je tedy cenný papír věcí movitou a hmotnou, jelikož jak již bylo zmíněno výše, charakteristickým znakem cenného papíru je spojení práva a listiny takovým způsobem, že právo nelze bez této listiny uplatnit ani převést. V případě cenného papíru totiž není předmětem vlastnického práva nehmotné právo inkorporované do listiny, nýbrž listina sama, tedy hmotný substrát, jehož právní osud ono právo sleduje a mimo jiné s touto listinou také zaniká.²⁰

Práva, která mohou být vtělena do listiny, mají jisté zákonné limity. Jedním z těchto limitů je zákaz vložit do cenného papíru právo absolutní povahy. Úprava absolutních práv, tedy jejich vznik, změna i zánik jsou upraveny kogentně a to v § 976 OZ a následujících a nelze se tedy od této úpravy odchýlit. Není tedy možné

¹⁹ DĚDIČ, Jan., PAULY, Jan. Cenné papíry. Praha: Prospektum, 1994, s. 19.

²⁰ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 10.

vydat například cenný papír obsahující oprávnění z věcného břemene, nebo vlastnické právo k pozemku.²¹

Druhé omezení vyplývá z § 32 odst. 2 zákona o obchodních korporacích a to nemožnost vložit do cenného papíru podíl na jiné než kapitálové společnosti. Konkrétně tento paragraf stanovuje, že podíl společníka v obchodní společnosti nesmí být představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, ledaže se jedná o kapitálovou společnost nebo stanoví-li tak jiný právní předpis.

S cenným papírem mohou být spojena i práva, která je možné samostatně převádět, nebo uplatňovat. V takovém případě hovoříme o tzv. samostatně převoditelných právech, která se pojí s akciovou společností a mohou být na základě § 281 odst. 2 ZOK inkorporována do samostatných cenných papírů. V souvislosti se samostatně převoditelnými právy vidím jistou nedokonalost v samotné definici cenných papírů v § 514 občanského zákoníku. Ta definuje cenný papír jako listinu, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že jej po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést, avšak zákon o obchodních korporacích dává možnost tato práva od listiny oddělit a uplatnit samostatně.

Cenným papírům vydávaným k akciím na základě § 281 zákona o obchodních korporacích bude věnován prostor v příslušné kapitole týkající se cenných papírů akciového práva.

I když se v § 514 OZ hovoří o inkorporaci práva, existuje určitá výjimka umožňující inkorporaci povinnosti, touto výjimkou je například zatímní list. S ním je mimo jiné spjata povinnost splatit emisní kurs a to jako jeho integrální součást a bez této povinnosti by se nejednalo o zatímní list. Dalo by se říci, že inkorporace práv i povinností taktéž není zcela v souladu s definicí cenného papíru, jelikož občanský zákoník hovoří v § 514 pouze o inkorporaci práv, avšak dle § 285 zákona o obchodních korporacích je zatímní list za cenný papír výslovně považován.²²

Na otázku, zda je možné pro uplatnění práv z cenného papíru stanovit podmínky, za kterých je možné tato práva uplatnit, a kdy je vlastník cenného papíru oprávněn využít práva z onoho cenného papíru až po jejich splnění, není v současné době jednotná odpověď. Já se přikláním k názoru, že ano, jelikož i občanský

²¹ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 3.

²² KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 86.

zákoník upravuje pojmenované cenné papíry, se kterými jsou tyto podmínky spjaty. Těmito cennými papíry jsou náložní, nebo skladištní listy, kdy je podmínkou pro vydání zboží zaplacení poplatku za provedenou službu. Zda bude možné tyto stanovit i pro jiné cenné papíry a kde budou limity těchto podmínek, ukáže až praxe.²³

2.4 Stejnopisy cenného papíru

Cenný papír může být vydán i ve více stejnopisech na základě § 522 OZ, kdy všechny stejnopisy představují jeden cenný papír, z čehož také vyplývá, že bylo-li plněno na jeden stejnopis, zanikají práva ze všech ostatních stejnopisů. Stejnopisy musí být číslovány, aby bylo zřejmé, že se jedná o stejnopisy jednoho cenného papíru a nikoliv o několik samostatných cenných papírů. Pro vyloučení pochybností by mělo být číslování uvedeno slovem i číslem a mělo by od jedné pokračovat v celých číslech vzestupně dle počtu stejnopisů. V úvahu připadá také abecední číslování, vždy však lze doporučit uvést i celkový počet stejnopisů, aby bylo zřejmé, o kolikátý stejnopis z jakého počtu stejnopisů se jedná.²⁴ Zákon stanovuje pravidlo, kdy při absenci číslování jsou stejnopisy považovány za samostatné cenné papíry a zároveň vylučuje důkaz opaku.

2.5 Řízení o umoření listin

Jak bylo řečeno výše, nelze právo inkorporované do listiny bez této listiny uplatnit ani převést, z čehož vyplývá, že dojde-li k zániku listiny, jakožto cenného papíru, zaniká s touto listinou i možnost právo v ní inkorporované uplatnit i převést. Pokud by zanikla listina proti vůli oprávněného, například při požáru, upravuje zákon o zvláštních řízeních soudních v § 303 a následujících institut umoření listin. Zaniklá listina nahrazena rozhodnutím soudu do doby, než bude povinným vydána oprávněnému listina náhradní. Soudem příslušným pro řízení o umoření listiny je obecný soud navrhovatele, kdy se jedná o nesporné řízení, které lze zahájit pouze

²³ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 4.

²⁴ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 45.

na návrh, který může podat každý, kdo má na umoření cenného papíru právní zájem.²⁵

2.6 Zaknihovaný cenný papír

Společným rysem zaknihovaných a listinných cenných papírů je inkorporace subjektivního práva prostřednictvím písemného projevu vůle, avšak zásadní rozdíl této inkorporace představuje nosič tohoto písemného projevu vůle. Zatímco u listinných cenných papírů je tímto nosičem hmotný substrát, zpravidla listina, v případě zaknihovaného cenného papíru je tento nosič většinou představován elektronickou evidencí. Dochází tedy k zaznamenání tohoto písemného projevu vůle do dematerializovaného substrátu. I v případě zaknihovaných cenných papírů jde de facto o zápis práva na hmotný nosič, který představuje zpravidla pevný disk, či jiné paměťové zařízení, avšak cenné papíry tímto způsobem zaknihované se nikdy nemohou dostat do dispozice jejich vlastníka v této hmotné podobě.²⁶

Účel zaknihovaných cenných papírů spočívá v první řadě v usnadnění manipulace a obchodování s cennými papíry a také ve snížení rizika jejich ztráty, zničení či poškození.

Občanský zákoník pojednává o zaknihovaných cenných papírech v § 525, kde také stanovuje, že ustanovení týkající se cenných papírů se použijí i na zaknihované cenné papíry, nevyklučuje-li jejich povaha, nebo právní předpisy.

Zaknihovaný cenný papír je definován v §525 odst. 1 Občanského zákoníku, kdy pro následující výklad je vhodné zde uvést jeho doslovné znění:

Je-li cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej převést jinak než změnou zápisu v této evidenci, jedná se o zaknihovaný cenný papír. Zaknihované cenné papíry jsou zastupitelné, pokud byly vydány tímž emitentem a pokud z nich vznikají stejná práva.

Z výše uvedeného paragrafu vyplývají tři základní pojmové znaky cenného papíru, kterými jsou:

²⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 24 – 25.

²⁶ PAULY, Jan. *Základní teoretické otázky cenných papírů*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009. s. 83.

- nutnost zápisu v příslušné evidenci
- nahrazující cenný papír
- nemožnost převést cenný papír jinak, než zápisem v této evidenci

Od cenného papíru odlišuje zaknihovaný cenný papír také to, že se jedná dle §496 odst. 2 OZ o věc nehmotnou, zatím co cenný papír je dle §496 odst. 1 OZ věcí hmotnou. Zaknihovaný cenný papír je tedy zvláštní objekt soukromého práva odlišný od cenného papíru avšak jemu naroveň postavený.²⁷

Dalo by se tedy říci, že podstatou zaknihovaného cenného papíru je zápis práva soukromoprávní povahy do příslušné evidence, jedná se tedy o jakési zaknihované cenné právo vlastníka zaknihovaného cenného papíru vůči jeho emitentovi.

Zákon o obchodních korporacích výslovně umožňuje například zaknihování akcií v § 256 odst. 2, samostatně převoditelných práv spojených s akcií dle § 282, vyměnitelných a prioritních dluhopisů dle § 289, nebo také opčních listů, kdy možnost jejich zaknihování je uvedena v § 295 odst. 3. Další zákony, které výslovně umožňují zaknihování cenných papírů, představuje dluhopisový zákon, který v § 2 odst. 1 vymezuje dluhopis jako cenný papír či zaknihovaný cenný papír, nebo také zákon o investičních společnostech a investičních fondech, jenž umožňuje dle § 120 zaknihování podílových listů. Vyjma těchto výslovně uvedených příkladů je možné zaknihovat valnou většinu práv, avšak neplatí, že každý cenný papír musí být nahraditelný zaknihovaným cenným papírem. Například podstata směnek či šeků vylučuje možnost jejich dematerializace.²⁸

Výše citovaný paragraf také vymezuje podmínky pro vzájemnou zastupitelnost zaknihovaných cenných papírů, kdy vyžaduje pouze shodu v jejich emitentovi a zároveň v právech z nich vznikajících. Oproti cenným papírům tak není vyžadována identická forma ani druh. To je dáno tím, že forma je pro realizaci nejrůznějších operací se zaknihovanými cennými papíry bezpředmětná z důvodu nahrazení odlišností při těchto operacích u jednotlivých forem jednotným úkonem, kterým je zápis v příslušné evidenci zaknihovaných cenných papírů. Dalo by se

²⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 133.

²⁸ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 55.

tedy říci, že zaknihovaný cenný papír má pouze jedinou nepojmenovanou formu a ustanovení § 518 občanského zákoníku se zde nepoužije.²⁹

Absence totožnosti druhu zaknihovaných cenných papírů pro jejich vzájemnou zastupitelnost je kompenzována dle nauky nutností shody v právech z nich vznikajících, kdy shodná práva jsou možná pouze v případě shodného druhu zaknihovaného cenného papíru.³⁰

2.6.1 Evidence investičních nástrojů

Jak již bylo řečeno výše, jedním z pojmových znaků zaknihovaného cenného papíru je jeho zápis v příslušné evidenci vedené na základě zákona. Tímto zákonem je zákon č. 256/2004, o podnikání na kapitálových trzích (dále jen ZPKT), který upravuje dva základní druhy této evidence:

- centrální evidence zaknihovaných cenných papírů na základě § 92 ZPKT
- samostatná evidence investičních nástrojů na základě § 93 ZPKT

Centrální evidence cenných papírů

Dle § 91 ZPKT lze zaknihované cenné papíry až na výjimky vést pouze v centrální evidenci cenných papírů. Jedná se konkrétně o dvě výjimky a to o cenné papíry kolektivního investování vedené v samostatné evidenci investičních nástrojů a zaknihované cenné papíry vedené v evidenci ministerstva podle zákona upravujícího rozpočtová pravidla. Vedení centrální evidence zaknihovaných cenných papírů má na starosti centrální depozitář, který mimo jiné zabezpečuje fungování celého kapitálového trhu s investičními nástroji.

Na centrální evidenci cenných papírů navazují tzv. evidence navazující na centrální evidenci cenných papírů. Do centrální evidence zaknihovaných cenných papírů mají přístup pouze určité subjekty, jako například obchodníci s cennými papíry, nebo administrátoři investičních fondů. Právě oni skrze evidence navazující

²⁹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 137.

³⁰ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 58 – 59.

na centrální evidenci cenných papírů, zprostředkovávají vlastníkům zaknihovaných cenných papírů možnost dispozice s cennými papíry.³¹

Samostatná evidence investičních nástrojů

V souvislosti s touto evidencí považuji za vhodné nejprve definovat pojem investiční nástroj. Investiční nástroje jsou definovány taxativním výčtem v § 3 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu a jsou jimi:

- Investiční cenné papíry (akcie, dluhopisy, ...)
- Cenné papíry kolektivního investování (akcie investičního fondu, podílové listy)
- Nástroje peněžního trhu
- Investiční nástroje derivátového typu

Jedná se tedy o pojem širší, než je pojem zaknihovaného cenného papíru. Jak již název této evidence napovídá, nejedná se pouze o evidenci zaknihovaných cenných papírů, ale o evidenci investičních nástrojů. Tedy o evidenci, ve které jsou vedeny i jiné nástroje kapitálového trhu, tedy i nástroje, které nejsou cennými papíry a ani zaknihovanými cennými papíry. Investiční nástroje evidované v této evidenci by bylo možné rozdělit do dvou kategorií, kdy první z těchto kategorií by byla představována třemi druhy cenných papírů, které nejsou součástí centrální evidence a to:

- zaknihované cenné papíry kolektivního investování,
- zaknihované cenné papíry vedené v evidenci České národní banky
- zaknihované státní dluhopisy vedené v evidenci Ministerstva financí České republiky

Druhou kategorii mohou představovat následující investiční nástroje, které nejsou zaknihovanými cennými papíry:

- listinné investiční nástroje v úschově nebo imobilizované cenné papíry,
- zahraniční investiční nástroje

³¹ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 30 – 31.

- investiční nástroje, jejichž povaha to umožňuje.³²

Samostatnou evidenci je oprávněn vést, tak jako centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, centrální depozitář, avšak oprávnění vést samostatnou evidenci mají i jiné subjekty, kterými jsou například obchodníci s cennými papíry či banky.

2.7 Přeměna cenných papírů na zaknihované cenné papíry

Vydání určité emise listinných cenných papírů neznamená, že tyto následně nemohou být transformovány na zaknihované cenné papíry. O této transformaci rozhoduje jejich emitent. Přeměnu listinného cenného papíru na zaknihovaný cenný papír upravuje občanský zákoník v §§ 529 – 535, kdy se tento postup přiměřeně použije taktéž na imobilizaci listinných cenných papírů. Rozhodne-li se tedy emitent pro změnu listinného cenného papíru na zaknihovaný cenný papír, je povinen toto své rozhodnutí zveřejnit prostřednictvím Obchodního věstníku a také takovým způsobem, který umožňuje dálkový přístup, tedy nejčastěji formou zveřejnění na jeho webových stránkách.³³

Spolu s informací o přeměně cenného papíru je emitent povinen oznámit lhůtu poskytnutou vlastníkům cenných papírů k jejich odevzdání v souladu s ustanovením § 529 NOZ. Nesplní-li vlastník svou povinnost ve stanovené ani dodatečné lhůtě, která mu byla poskytnuta ze strany emitenta společně s poučením, že neodevzdá-li vlastník cenný papír ani ve stanovené lhůtě, bude tento cenný papír prohlášen za neplatný.

2.8 Přeměna zaknihovaných cenných papírů na cenné papíry

Občanský zákoník upravuje přeměnu zaknihovaných cenných papírů na listinné v §§ 536 – 544. Stejně jako v případě opačné transformace cenných papírů stanovuje, že se tento postup přiměřeně použije též pro zrušení imobilizace cenných papírů.

³² CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 33.

³³ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 19 – 21.

Rozhodne-li emitent o přeměně zaknihovaného cenného papíru na listinný, je povinen toto rozhodnutí zveřejnit prostřednictvím Obchodního věstníku a také způsobem umožňující dálkový přístup. Dále je povinen toto rozhodnutí oznámit osobě vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů a také organizátorovi evropského regulovaného trhu, na kterém je zaknihovaný cenný papír přijat k obchodování.³⁴

Ke dni stanovenému emitentem zruší osoba vedoucí evidenci zaknihovaných cenných papírů evidenci zaknihovaného cenného papíru a tímto dnem vzniká vlastníkům takto přeměněných cenných papírů právo na jejich vydání.³⁵

2.9 Vztah právní úpravy cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů

Pro vzájemný vztah cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů vyplývá z § 525 odst. 2 OZ, že ustanovení o cenných papírech jsou subsidiárně použitelná i pro zaknihované cenné papíry a to až na výjimky, kdy to vylučuje povaha ustanovení občanského zákoníku, případně jiného právního předpisu.

V některých případech však zákon stanoví i opačnou variantu a to situace, kdy se na cenné papíry použijí ustanovení o zaknihovaných cenných papírech. Například v případě imobilizovaných cenných papírů, u kterých není možné vydání jednotlivých cenných papírů uschovateli.

2.10 Zastupitelné cenné papíry

Z pohledu účastnických cenných papírů je dalším velmi významným prvkem jejich zastupitelnost. Za jakých podmínek je cenný papír zastupitelný stanovuje občanský zákoník v §516, kdy jako podmínky zastupitelnosti klade požadavek na shodu emitenta, druhu, formě a práv z takovýchto cenných papírů vznikajících. Listinný cenný papír, imobilizovaný cenný papír a zaknihovaný cenný papír nepředstavují pouze tři různé podoby téže věci, nýbrž se jedná o různé věci.

³⁴ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia juris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 21 – 22.

³⁵ DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 158.

Z toho vyplývá, ač to není zákonem přímo stanoveno, že mohou být vzájemně zastupitelné pouze, jsou-li všechny listinnými cennými papíry, imobilizovanými papíry, nebo zaknihovanými cennými papíry.³⁶ Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.

Požadavek na shodu v emitentovi znamená, aby byly cenné papíry vydány stejným subjektem práva, kdy se může jednat jak o osobu fyzickou, tak i o osobu právnickou. Případně může jít i o subjekty veřejného práva, které však při vydávání cenných papírů vystupují jako subjekty práva soukromého.³⁷

Shodnost druhu zastupitelného cenného papíru nedefinuje zákon přímo, avšak odpověď na otázku, co se rozumí pod pojmem druh cenného papíru, dává právní nauka. Druh bývá chápán jako příslušnost pod stejnou skupinu cenných papírů. Požaduje-li tedy zákon shodu v druhu cenného papíru pro to, aby mohl být považován za zastupitelný, je tedy možné, aby například dvě akcie byly zastupitelné. Akcie a dluhopis ale již nikoli a to ani za okolnosti, že by byly ostatní podmínky splněny. V rámci jedné kategorie pojmenovaných cenných papírů však také můžeme hovořit o druhu, například dle zákona o obchodních korporacích mohou být akcie vydávány v nejrůznějších druzích, jako na příklad akcie kmenové či prioritní. Z tohoto důvodu také plyne nutnost posuzovat shodu druhu cenného papíru i v rámci jedné kategorie pojmenovaných cenných papírů pro posouzení jejich zastupitelnosti.

Forma cenného papíru je definována v § 518 občanského zákoníku, kdy cenný papír může mít formu na doručitele, na řad, nebo na jméno. V této souvislosti lze ještě zmínit zaknihované cenné papíry, na které se nepoužije ustanovení § 518 OZ o formě cenných papírů, jelikož ve spojení se zaknihovanými cennými papíry je spojována také jejich vlastní nepojmenovaná forma.³⁸

Cenné papíry mohou obsahovat velmi rozmanitá práva, kdy tato práva mohou být uvedena přímo v právních předpisech, emisních podmínkách či ve smlouvách mezi emitentem a nabyvatelem cenného papíru. Pro jejich

³⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 140.

³⁷ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 24.

³⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 137.

zastupitelnost je zásadní, aby byla tato práva pro všechny cenné papíry v emisi shodná.

Některé cenné papíry jsou za zastupitelné označeny přímo zákonem, jako je tomu v případě dluhopisů dle § 2 odst. 2 zákona o č. 190/2004 Sb. dluhopisech a dále mohou být zastupitelnými cennými papíry za podmínek uvedených výše tyto druhy hromadně emitovaných cenných papírů:

1. akcie
2. podílové listy
3. opční listy
4. kupóny

Jednotlivé druhy účastnických cenných papírů, tak jako jejich formy budou popsány v příslušných kapitolách.

Zastupitelnost cenných papírů je pro mnoho účelů podstatným znakem. Díky této vlastnosti je možné zapůjčit takový cenný papír, kdy zápůjčkou dojde k převodu vlastnictví k zastupitelnému cennému papíru a při jeho opětovném vrácení se již nemusí jednat o totožný cenný papír. Tato vlastnost je nejčastěji využívána při obchodování na kapitálových trzích.

2.11 Hromadná listina

Zastupitelné cenné papíry podle § 516 OZ je možné nahradit hromadnou listinou. Hromadná listina je cenný papír, který nahrazuje více jednotlivých, vzájemně zastupitelných cenných papírů. Nahrazení více druhů jednotlivých zastupitelných cenných papírů zákon výslovně nezakazuje, avšak v zájmu ochrany třetích osob a také s přihlédnutím k požadavku srozumitelnosti a určitosti právních jednání lze usuzovat, že hromadná listina může nahrazovat zastupitelné cenné papíry pouze jednoho druhu.³⁹ Občanský zákoník upravuje hromadnou listinu v § 524, kde je mimo jiné stanoveno, že hromadná listina musí obsahovat alespoň ty náležitosti, které jsou stanoveny pro jednotlivé cenné papíry, jenž zastupuje. Zároveň stanovuje požadavek na shodnost podmínek pro emisi i vydání hromadné

³⁹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 145.

listiny s emisí a vydáním jednotlivých cenných papírů. Dalším požadavkem na obsah listiny je uvedení čísel nahrazených cenných papírů.

Z důvodové zprávy vyplývá, že rozhodnutí o vydání hromadné listiny bude činit zpravidla emitent. Vlastníkovy hromadné listiny je dáno v § 524 odst. 2 OZ právo na výměnu hromadné listiny za jednotlivé cenné papíry, které může být spojeno se splněním podmínek stanovených emitentem.

Práva z hromadné listiny nelze dělit na podíly a to až na výjimku, kdy došlo k imobilizaci hromadné listiny, kdy následně je možné hromadnou listinu dělit na podíly, avšak tyto podíly musí odpovídat jednotlivým cenným papírům.⁴⁰

Vzhledem k označení „hromadná listina“ a také k jejímu účelu, kterým je omezení praktických problémů spojených s vydáváním a manipulací s velkým množstvím listinných cenných papírů lze dovodit, že zaknihované cenné papíry nahrazeny hromadnou listinou být nemohou.⁴¹

2.12 Emise a vydání cenného papíru

V případě cenných papírů je nutné rozlišovat mezi datem emise, jež je upraveno v § 519 občanského zákoníku a datem vydání cenného papíru, upraveném v § 520 občanského zákoníku. Rozdíl mezi emisí a vydáním cenného papíru spočívá v tom, zda se cenný papír stal majetkem prvonabyvatele či nikoli. Datem emise je označen den, kdy může potencionálně dojít k vydání cenného papíru prvním nabyvateli a cenné papíry mohou být vydávány až od tohoto data. Datem emise je tedy okamžik, kdy vydání CP nebrání již žádná právní skutečnost, a avšak cenný papír ještě není věcí v právním smyslu, kterou se stává až datem vydání cenného papíru, které nesmí datu emise předcházet.⁴²

Datum emise cenného papíru stanovuje emitent cenného papíru a případná změna listinného cenného papíru na zaknihovaný cenný papír či naopak nemá

⁴⁰ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 50 – 51.

⁴¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 145.

⁴² CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 15 – 16.

na toto datum vliv, jelikož se v takovém případě nejedná o novou emisi cenného papíru.⁴³

Zákon již při emisi cenných papírů předpokládá existenci emisních podmínek, ve kterých jsou vymezena práva a povinnosti emitenta i vlastníků cenných papírů. Emisní podmínky mohou být uvedeny přímo na cenném papíru, případně na ně může cenný papír odkazovat. Emisní podmínky nemusí být obsaženy pouze ve zvláštním dokumentu označeném „emisní podmínky“, ale i v jiných dokumentech, jako například v případě veřejně nabízeného cenného papíru může být odkázáno na prospekt cenného papíru dle § 36 a násl. ZPKT, případně mohou plnit roli emisních podmínek stanovy či společenská smlouva.

Emisí cenného papíru je také označován soubor cenných papírů vydaných k témuž datu emise na základě jediného rozhodnutí emitenta. V rámci jedné emise bývají zpravidla vydávány cenné papíry téhož druhu a téže formy a většinou se jedná dle § 516 OZ o cenné papíry zastupitelné. V jedné emisi však mohou být cenné papíry různého druhu, formy či jmenovité hodnoty, avšak vždy musí náležet do téže kategorie cenných papírů, tedy musí se jednat například pouze o akcie, nebo pouze o dluhopisy. Zároveň není možné vydat v rámci jedné emise listinné cenné papíry i zaknihované cenné papíry současně. Zákon však umožňuje v rámci jedné emise vydat listinné cenné papíry a v rámci druhé emise emitované tímž emitentem zaknihované cenné papíry.⁴⁴

Oproti emisi cenného papíru je jeho vydání okamžik, kdy již cenný papír začíná existovat jako věc v právním smyslu a je tedy způsobilý být předmětem vlastnického práva. Pro to, aby byl cenný papír platně vydán, musí být kumulativně splněny obě podmínky stanovené v § 520 odst. 1 OZ, cenný papír musí obsahovat všechny náležitosti stanovené právním předpisem a zároveň se musí řádně stát majetkem prvního nabyvatele. V případě listinného cenného papíru, který je hmotnou věcí movitou, se majetkem prvního nabyvatele stává po fyzickém vyhotovení listiny jejím předáním. Z tohoto pravidla jsou stanoveny dvě výjimky, kdy se v případě imobilizovaného cenného papíru považuje dnem vydání den, kdy jej emitent předá schovateli ve prospěch jeho prvního vlastníka jakožto prvního nabyvatele. Druhá výjimka nastává v případě přeměny zaknihovaného cenného

⁴³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 134.

⁴⁴ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 134.

papíru na listinný, kdy může být listinný cenný papír vydán nejdříve ke dni zrušení evidence emise zaknihovaného cenného papíru v příslušné evidenci.⁴⁵

Dle § 95 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu je zaknihovaný cenný papír vydán dnem, kdy byl tento zaknihovaný cenný papír připsán na účet vlastníka v evidenci zaknihovaných cenných papírů.

2.13 Emisní ážio a disážio

Cenný papír lze vydat za jinou částku, než je jeho nominální hodnota, kdy je tato hodnota nazývána emisním kursem. Je-li emisní kurs vyšší, než nominální hodnota, je tento rozdíl nazýván emisním ážiem, v případě, že je emisní kurs nižší než nominální hodnota, rozdílem je emisní disážio. Zákon může stanovit zákaz emisního ážia, či disážia, jako je tomu například u akcií, která nemohou být vydávány za nižší emisní hodnotu, než je jejich hodnota nominální či účetní, nemohou být tedy vydávány s emisním disážiem.

2.14 Zánik cenného papíru

Zákon stanovuje příčiny, za kterých dochází k zániku cenného papíru. Mezi tyto příčiny patří v první řadě zánik všech závazků z cenného papíru. V případě účastnických cenných papírů dochází k zániku cenného papíru v případě zániku společnosti, nebo v případě snížení základního kapitálu společnosti.

K zániku listinného cenného papíru dochází zničením jeho hmotného nosiče, vyjma situací, kdy práva a povinnosti spojené s cenným papírem trvají, avšak došlo k zániku hmotného substrátu. Tuto situaci je možné řešit výše zmíněným umožněním listiny.

V případě zaknihovaného cenného papíru a imobilizovaného cenného papíru dochází k jejich zániku zrušením příslušné evidence, kdy je pro zánik imobilizovaného cenného papíru potřebné také zničení jeho hmotného substrátu.⁴⁶

⁴⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 135.

⁴⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 142.

3 Právní úprava jednotlivých forem a druhů cenných papírů

3.1 Formy cenných papírů

Forma cenného papíru udává způsob určení vlastníka cenného papíru a zahrnuje v sobě také způsob převodu vlastnického práva k cennému papíru, kdy úprava samotných převodů je uvedena v § 1103 a § 1104 OZ. Občanský zákoník v § 518 odst. 1 definuje celkem tři formy cenných papírů a to na doručitele, na řad a na jméno.

V § 518 odst. 2 jsou stanoveny dvě právní domněnky, první vyvratitelná domněnka stanovuje, že v případě obsahuje-li cenný papír jméno oprávněné osoby, je tento cenný papír považován za cenný papír na řad. Druhá právní domněnka je nevyvratitelná, kdy při absenci jména oprávněné osoby na cenném papíru se jedná o cenný papír na doručitele.⁴⁷

V případě zaknihovaných cenných papírů, pro které je úprava jejich převodu stanovena kogentně v § 525 OZ a následujících, není úprava o formě cenných papírů relevantní, jelikož má právní úprava zápisů do centrální a samostatné evidence přednost.

3.1.1 Cenné papíry na doručitele

Typickým znakem této formy cenného papíru, tzv. au porteur papírů, je právě absence jména oprávněné osoby přímo v textu listiny. Oprávněným z této formy cenných papírů je jejich držitel a legitimuje se pouze jejím předložením.

Povinný z cenného papíru je povinen plnit předložiteli cenného papíru, čímž se zbaví svého závazku. Plněním se povinný závazku nezproští pouze v případě, že věděl či musel vědět o skutečnosti, kdy předkladatel nebyl osobou oprávněnou z cenného papíru.

Cenné papíry na doručitele jsou neomezitelně převoditelné a jejich převod probíhá tradicí, což v praxi znamená pouhé předání listiny, kdy se převod ani přechod takovýchto cenných papírů neviduje a jejich historie je nedohledatelná.⁴⁸

⁴⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 43.

⁴⁸ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 30.

3.1.2 Cenné papíry na řad

Osobou oprávněnou z cenného papíru na řad je osoba v jeho textu přímo označená, na jejíž jméno byla listina přímo vydána, nebo jí může být ta osoba, které svědčí nepřetržitá řada rubopisů, nestanoví-li zákon jinak, jako v případě změny majitele cenného papíru jeho přechodem.

Oprávněná osoba z cenného papíru se legitimuje jejím předáním a zároveň musí v její prospěch svědčit řada rubopisů, kdy náležitosti rubopisů jsou upraveny v zákoně směnečném a šekovém.

Rubopis, tzv. indosament představuje vlastní, jednostranné, písemné prohlášení, kterým oprávněný z cenného papíru převádí veškerá práva z cenného papíru na nového nabyvatele. Za indosament lze považovat každé prohlášení, z něhož jednoznačně vyplývá vůle dosavadního majitele cenný papír převést na jiného majitele a zároveň je opatřen podpisem dosavadního majitele.⁴⁹ Rubopisy se obecně umísťují na rub cenného papíru a v případě jeho zaplnění na tzv. přívěsek. Rubopisy se umísťují pod sebe a tvoří nepřetržitou řadu, tato řada může být zdánlivě přerušena, avšak v takovém případě musí být doplněna jinými skutečnostmi, jako je tomu například v případě dědictví, nebo přeměny, kdy se však v takových případech tato řada nedoplňuje.⁵⁰

Dle rozsudku Nejvyššího soudu není při prodeji obchodního závodu, jehož součástí jsou listinné cenné papíry, vyžadována jejich indosace, ani splnění dalších podmínek, které by byly vyžadovány v případě jejich samostatného převodu.⁵¹

Vlastnické právo k cenným papírům ve formě na řad, někdy té nazývaným orderpapíry, je dle § 1103 odst. 2 občanského zákoníku převáděno rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání.

3.1.3 Cenné papíry na jméno

Cenné papíry na jméno, někdy též rektapapíry, či au nom papíry obsahují, stejně jako papíry na řad, ve svém textu jméno oprávněného. Na rozdíl od nich se

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Cdo 2866/2010, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

⁵⁰ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 31.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. října 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

nepřevádí pomocí rubopisu, ale prostřednictvím smlouvy a předáním. Dle § 1103 odst. 3 OZ dochází k převodu vlastnického práva k cennému papíru již účinností smlouvy, případně k jinému termínu uvedenému v účinné smlouvě, bez nutnosti fyzického předání cenného papíru. Dalo by se tedy říci, že ustanovení § 1103 odst. 3 OZ je *lex specialis* k první části § 514 OZ. Právo k cennému papíru nelze bez této listiny převést, avšak ponechává v platnosti druhou část § 514 OZ, tedy že bez této listiny nelze právo z cenného papíru uplatnit. Z tohoto důvodu tak bude muset dojít i k fyzickému předání cenného papíru, jelikož by bez něho nemohl nabyvatel uplatnit svá práva z této listiny.⁵²

3.1.4 Forma zaknihovaných cenných papírů

Zákon formu zaknihovaných cenných papírů výslovně neupravuje, avšak vzhledem k závislosti výkonu práv na předložení aktuálního výpisu z evidence zaknihovaných cenných papírů pro prokázání existence vlastnického práva plyne, že zaknihovaný cenný papír má pouze jedinou nepojmenovanou formu. Ustanovení § 518 občanského zákoníku se na zaknihovaný cenný papír nepoužije.⁵³

3.2 Druhy cenných papírů

Druh cenného papíru bývá chápán jako příslušnost cenného papíru pod určitou skupinu cenných papírů. Zákon dělí cenné papíry na pojmenované a nepojmenované. Pojmenovanými cennými papíry jsou právě druhy cenných papírů, které zákon výslovně upravuje. V případě nepojmenovaných cenných papírů lze ze znění § 515, které stanoví: „*Nevydal-li emitent cenný papír jako druh s náležitostmi zvlášť upravenými zákonem...*“, předpokládat, že i v rámci kategorie nepojmenovaných cenných papírů můžeme hovořit o druzích cenných papírů a nelze tedy považovat výčet druhů stanovených zákonem za uzavřený.

O druhu můžeme také hovořit v rámci jedné kategorie pojmenovaných cenných papírů, například dle zákona o obchodních korporacích mohou být akcie vydávány v nejrůznějších druzích, jako například akcie kmenové či prioritní.

⁵² KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia juris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 45.

⁵³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. k s. 137.

3.2.1 Nepojmenované cenné papíry

Občanský zákoník také v §515 hovoří o takzvaných nepojmenovaných cenných papírech, kdy stanoví: „*Nevydal-li emitent cenný papír jako druh s náležitostmi zvláště upravenými zákonem, musí listina určit alespoň odkazem na emisní podmínky právo, které je s cenným papírem spojeno, a údaj o emitentovi.*“⁵⁴. Z tohoto paragrafu jasně vyplývá, že nemusí být emitovány pouze cenné papíry, které jsou jasně definované právními předpisy, nýbrž je možné emitovat i cenné papíry o kterých právní předpisy přímo nehovoří. Dalo by se říci, že v podstatě každé závazkové právo dle téměř každého obligačního vztahu může být sekuritizováno. Do listiny lze například inkorporovat určité právo a vytvořit tak cenný papír, například z práv na plnění z kupní smlouvy či ze smlouvy o dílo, nezakazuje-li to smlouva a není-li to v rozporu s jejím obsahem.⁵⁵

Tyto listiny však mohou být považovány za cenné papíry pouze za splnění podmínek, že právo v těchto listinách inkorporované je na nich přímo uvedené, případně je určené alespoň odkazem na emisní podmínky a listina také obsahuje údaje o emitentovi umožňující jeho jednoznačnou identifikaci. Důvodová zpráva k tomuto ještě dodává, že z listiny musí být patrné, že se jedná o cenný papír.⁵⁶

3.3 Cenné papíry akciového práva

Akciové právo představuje dílčí disciplínu v rámci obchodního práva zabývající se souborem norem, kterými je regulována akciová společnost. Akciové právo je také relativně samostatnou součástí práva cenných papírů, jelikož se zabývá úpravou akcií a dalších druhů cenných papírů spojených s existencí a dalším fungováním akciové společnosti. Základním pojmem akciového práva je akcie, jakožto cenný papír, případně zaknihovaný cenný papír vydávaný akciovou společností, spjatý s akcionářem a determinující jeho postavení.

Akcie však nejsou jedinými cennými papíry vydávanými akciovou společností, akciová společnost vydává i další druhy cenných papírů plnící ve vztahu ke společnosti různé funkce. V této práci se budeme zabývat pouze jednou

⁵⁴ Ustanovení § 515 OZ

⁵⁵ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 20.

⁵⁶ Důvodová zpráva k § 515 OZ.

takovouto skupinou, která je v § 245 ZOK definována jako účastnické cenné papíry, tedy cenné papíry, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu společnosti, hlasovacích právech ve společnosti, nebo právo takové cenné papíry získat. Do této skupiny cenných papírů patří akcie, zatímní listy, opční listy, vyměnitelné a prioritní dluhopisy.

3.3.1 Akcie

Dle § 256, odst. 1 ZOK představuje akcie cenný papír vydávaný akciovou společností, se kterým se pojí práva akcionáře jakožto člena této akciové společnosti. Dle téhož paragrafu akcie představuje cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře podílet se dle ZOK a dle stanov dané akciové společnosti na řízení této akciové společnosti, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací.

Akcie tedy představuje akcionářův podíl na společnosti, neboli jeho práva a povinnosti vůči společnosti a zároveň dokládá poměr akcionáře ke společnosti. Zákon o obchodních korporacích však v § 265 odst. 1 stanovuje vyvratitelnou právní domněnku, že ve vztahu ke společnosti je akcionářem ten, kdo je zapsán v seznamu akcionářů. Akcie také představuje část základního kapitálu společnosti, která je vyjádřena její jmenovitou, nebo účetní hodnotou.⁵⁷

Členský poměr akcionáře vzniká již dnem vzniku akciové společnosti to i v případě, že ještě nebyly akcie vydány, má akcie povahu nedokonalého cenného papíru. Jelikož akcie osvědčuje akcionářův poměr ke společnosti, dala by se také označit za deklaratorní cenný papír a to i přes to, že po jejím vydání jinak tento poměr prokázat nelze.⁵⁸

Každá akcie představuje samostatný podíl na společnosti, jehož velikost závisí na poměru základního kapitálu a jmenovité nebo účetní hodnotě akcie. Jmenovitá hodnota představuje jednu z podstatných náležitostí akcie, avšak zákon o obchodních korporacích umožňuje vydání akcií bez jmenovité hodnoty, tzv. kusových akcií, které mají účetní hodnotu. Souhrn jmenovitých hodnot všech akcií představuje základní kapitál akciové společnosti. Jedná-li se o akcii kusovou,

⁵⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 180.

⁵⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 181.

je velikost tohoto podílu závislá na počtu vydaných akcií, kdy každá akcie představuje stejný podíl na základním kapitálu. Z tohoto vyplývá, že podíl připadající na jednu kusovou akcii je tím větší, čím menší počet takovýchto akcií byl vydán. Kusová akcie je definována v § 257 ZOK, který zároveň určuje, že vydá-li společnost kusové akcie, nemůže zároveň vydat i akcie se jmenovitou hodnotou. Toto ustanovení je přinejmenším logické, jelikož jejich vzájemnou kombinaci u jedné společnosti vidím téměř jako neproveditelnou už jen z důvodu rozvržení a výkonu hlasovacích práv, jejich vzájemnému poměru, poměru rozdělování zisku, případně i likvidačního zůstatku při jejím zrušení s likvidací.

Každý akcionář může být majitelem různého počtu akcií a to i s různou jmenovitou hodnotou, případně i více kusových akcií, kdy vlastnictví každé akcie zvyšuje jeho podíl na společnosti.

Akcie se nejčastěji používá jako investiční nástroj, kdy investoři, akcionáři, si pořizují akcie s cílem realizovat investiční zisky a jejich vliv na společnost, jejíž akcie vlastní se odvíjí od množství a druhu akcií v jejich portfoliu. Základní účel akcie je převážně ekonomický, neboť primárně slouží k alokaci kapitálu od subjektů s volným kapitálem za účelem jeho koncentrace ve společnosti, kdy je investor k této alokaci motivován právě vidinou investičních zisků. Rozhodovací právo je uplatňováno na valné hromadě, kdy síla tohoto práva je závislá na velikosti podílu akcionáře na dané společnosti.

Obligaturní náležitosti akcií

Zákon o obchodních korporacích v § 259 a v § 260 stanovuje základní obsahové náležitosti akcií, kdy z rozsudku nejvyššího soudu vyplývá, byť se týká zatímních listů. Použitím analogie je možné jej aplikovat též na akcie či jiné cenné papíry, že cenný papír, který neobsahuje zákonem stanovené náležitosti je neplatný.⁵⁹ Akcie musí dle zákona o obchodních korporacích obsahovat tyto náležitosti:

- označení, že jde o akcii,
- identifikaci společnosti,

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.11.2004, sp. Zn. 29 Odo 338/2004, 29 Odo 491/2004, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

- jmenovitou hodnotu,
- označení formy, ledaže byla akcie vydána jako zaknihovaný cenný papír,
- jednoznačnou identifikaci akcionáře u akcie na jméno,
- údaje o druhu akcie, popř. s odkazem na stanovy, kusová akcie musí obsahovat označení „kusová akcie“,
- číselné označení,
- podpis člena nebo členů představenstva oprávněných jménem společnosti jednat.⁶⁰

Paragraf 260 odst. 2) ZOK modifikuje tyto náležitosti pro případy, kdy jsou tyto akcie vydávány jako zaknihované cenné papíry. Dle výše uvedeného postačuje, aby výše zmíněné náležitosti byly zjistitelné z evidence zaknihovaných cenných papírů, a jejich číselné označení je vyžadováno pouze v případech, kdy to pro tyto akcie stanoví zákon o obchodních korporacích.

Formy akcií

Zákon v § 263 stanovuje dvě možné formy akcií a upravuje jejich označení. Akcie mohou být vydány ve formě cenného papíru na řad, označené zákonem o obchodních korporacích jako akcie na jméno, anebo ve formě cenného papíru na doručitele nazvané dle zákona o obchodních korporacích akcie na majitele.

Vydání akcií ve formě cenného papíru na jméno zákon o obchodních korporacích neumožňuje a dále limituje vydání akcií na majitele pouze jako zaknihovaných cenných papírů, nebo imobilizovaných cenných papírů.

Paragraf 274 ZOK stanovuje, že akcie na majitele jsou neomezeně převoditelné a v případě akcií na jméno mohou jejich převoditelnost dle § 270 ZOK omezit stanovy, nemohou ji však vyloučit. Pro účinnost převodu akcie na jméno vůči společnosti je vyžadováno oznámení změny osoby akcionáře a předložení akcie na jméno společnosti. V případě omezení převoditelnosti akcií na jméno, platí stejná pravidla i pro jejich zastavení.⁶¹

⁶⁰ Ustanovení § 259 ZOK.

⁶¹ Ustanovení § 273 ZOK.

Nejasnosti vidím v případě formy zaknihované akcie, jak již bylo řečeno výše, vzhledem k prokazování a převodu vlastnického práva lze usuzovat, že zaknihované cenné papíry mají pouze jednu nepojmenovanou formu. Ze zákona o obchodních korporacích dle mého názoru vyplývá, že zaknihované akcie mohou nabývat formy na jméno, nebo na majitele, je-li jejich forma uvedena v příslušné evidenci, anebo nepojmenované formy spojené se zaknihovanými cennými papíry v případě jejího neuvedení. Toto tvrzení lze podpořit také rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 981/2005, ve kterém je v souvislosti se zaknihovanými cennými papíry mimo jiné řečeno, že pro posouzení formy akcií je rozhodující forma akcií uvedená ve stanovách společnosti a zapsaná do obchodního rejstříku.⁶² Tomuto tvrzení napomáhá i ustanovení § 259 odst. 1 písm. d) ZOK, dle kterého není vyžadován u zaknihovaných akcií údaj o formě. V ustanovení § 263 odst. 2 a § 274 odst. 2 ZOK je však uvedeno, že akcie ve formě na majitele mohou být vydány pouze jako zaknihovaný či imobilizovaný cenný papír.

V průběhu trvání společnosti je možné formu vydaných akcií změnit, kdy po změně stanov předepsaným způsobem se tato změna zapíše do obchodního rejstříku, tento zápis má dle § 431 odst. 1 ZOK konstitutivní účinky. Po zápisu této změny do obchodního rejstříku je možné realizovat samotnou změnu formy.⁶³

Kusová akcie

Akcie neobsahující jmenovitou hodnotu, bývají nazývány jako podílové akcie, které je možné rozdělit na pravé a nepravé.⁶⁴

V případě pravých podílových akcií neexistuje pevný základní kapitál a pravé podílové akcie představují podíl na celém jmění dané společnosti, který se mění v závislosti na počtu vydaných akcií.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Odo 981/2005, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

⁶³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 185.

⁶⁴ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 63.

Naopak v případě nepravých podílových akcií zůstává zachován princip pevného základního kapitálu a nepravé podílové akcie tedy představují určitý podíl na tomto základním kapitálu.⁶⁵

Zákon o obchodních korporacích v souladu článkem 8 směrnice 2012/30/EU připouští možnost vydání pouze nepravých akcií bez jmenovité hodnoty, dle tohoto zákona označené jako kusové akcie. V takovém případě je základní kapitál společnosti rozvržen na určitý počet akcií. Každá z těchto akcií představuje stejný podíl na základním kapitálu, avšak základní kapitál společnosti zůstává dle ustanovení § 264 ZOK vyjádřen peněžní částkou. Z výše uvedeného vyplývá, že představuje-li každá kusová akcie identický podíl na základním kapitálu, který musí být vyjádřen peněžní částkou, lze vyjádřit její hodnotu, která je v § 247 odst. 2 ZOK označena jako účetní hodnota kusové akcie.

Vydání kusových akcií musí připouštět stanovy společnosti a zároveň ustanovení § 257 odst. 2 ZOK zákona o obchodních korporacích stanovuje zákaz vydat akcie kusové zároveň s akciemi se jmenovitou hodnotou. Ustanovení § 259 odst. 2 ZOK stanovuje základní podmínku pro kusové akcie, kdy mimo podstatných náležitostí pro akcie se jmenovitou hodnotou musí obsahovat také samotné označení „kusová akcie“.

Zákon v souvislosti se zvláštními právy spojenými s kusovými akciemi výslovně připouští pouze vydání kusových akcií s rozdílnou vahou hlasů. Dle mého názoru lze i v případě kusových akcií možné vydat více různých druhů, jelikož právní úprava druhů akcií je ve vztahu speciality k právní úpravě kusových akcií. Mám tedy za to, že je možné vydat kusové akcie s rozdílným podílem na zisku nebo likvidačním zůstatku, nebo taktéž kusové akcie s prioritními právy.

Neztělesněné akcie

Zákon o obchodních korporacích upravuje vyjma akcií již existujících také v § 256 odst. 2 - 4 tzv. neztělesněné akcie. Neztělesněné akcie můžeme rozdělit do dvou kategorií, na akcie nesplacené a akcie nevydané.

⁶⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 63.

Jak již z jejího označení vyplývá, nesplacenou akcií je akcie, jejíž emisní kurs nebyl zcela splacen a představuje tedy práva a povinnosti akcionáře do jeho splacení.

Nevydanou akcií je akcie, jejíž emisní kurs byl sice již splacen, avšak ještě nedošlo k jejímu vydání. Tento fakt však vlastníkově nevydané akcie nebrání ve výkonu všech akcionářských práv.⁶⁶

Dle § 285 odst. 1 mohou být práva a povinnosti spojená s nesplacenou akcií inkorporována do zatímního listu, z čehož vyplývá, že s existencí zatímního listu není slučitelná souběžná existence neztělesněné akcie.

Nesplacenou akcií lze dle ustanovení § 256 odst. 2 převádět za použití zákonných ustanovení upravující postoupení smlouvy a k jejímu převodu není vyžadován souhlas společnosti.

Druhy akcií dle zákona o obchodních korporacích

Zákon o obchodních korporacích definuje akcie v § 276 tak, že akcie se zvláštními právy tvoří jeden druh, jsou-li s nimi spojena stejná práva. Akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou označovány jako akcie kmenové. Zákon o obchodních korporacích dále upravuje jednotlivé druhy akcií v §§ 276 – 280, kde jsou výslovně upraveny a pojmenovány následující druhy akcií:

- akcie kmenové,
- akcie prioritní
- akcie se zvláštními právy
 - o akcie s rozdílným podílem na zisku nebo likvidačním zůstatku,
 - o akcie s pevným podílem na zisku nebo likvidačním zůstatku,
 - o akcie s podřízeným podílem na zisku nebo likvidačním zůstatku,
 - o akcie s různou vahou hlasovacích práv,

Akcie se zvláštními právy musí být upraveny ve stanovách akciové společnosti, kdy stanovy musí určit zvláštní práva a jejich obsah. Dle § 250 odst. 2

⁶⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 183

písm. d) ZOK, vydává-li akciová společnost akcie různých druhů, musí být ve stanovách akciové společnosti obsažen název jednotlivých druhů akcií a popis práv s nimi spojených. Akciové společnosti mohou vydávat i jiné druhy akcií, než které jsou upraveny výslovně zákonem, jelikož zákon o obchodních korporacích neobsahuje taxativní výčet druhů akcií a ponechává na společnosti, jaké akcie vydá a jaká práva budou s těmito akciemi spojena. Akcie, se kterými jsou spojena stejná zvláštní práva, tvoří jeden druh.

Kmenová akcie

S kmenovou akcií nejsou spojena žádná zvláštní práva, představují tedy akcie, do kterých byla inkorporována pouze obecná práva akcionáře, mezi která patří zejména právo podílet se dle ZOK a stanov společnosti na jejím řízení. Toto právo zahrnuje například právo na hlasování na valné hromadě, právo na vysvětlení, či právo uplatňovat návrhy a protináměry. Další práva, která musí být spojena s kmenovou akcií, představuje právo podílet se na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku. Neobsahuje-li akcie údaj o druhu, platí nevyvratitelná domněnka, že se jedná o akcii kmenovou.⁶⁷

Akcionářská práva jsou obecně přiznána každému akcionáři v míře, ve které se podílí na základním kapitálu společnosti. Některá akcionářská práva však mohou být vykonávána pouze akcionáři podílejícími se na základním kapitálu určitým procentem. Tito akcionáři bývají označováni jako kvalifikovaní a s jejich postavením jsou spojena zvláštní práva, jako například v souvislosti s tzv. nuceným přechodem účastnických cenných papírů dle § 375 ZOK.

Akcie se zvláštními právy

Dle § 276 odst. 3 ZOK mohou být s akciemi o stejné jmenovité hodnotě spojena různá zvláštní práva, kdy tento odstavec podává také jejich demonstrativní výčet. Jedná se zejména o možnost jejich spojení s rozdílným, pevným nebo podřízeným podílem na zisku nebo na likvidačním zůstatku, či s rozdílnou vahou hlasů. Tato zvláštní práva jsou odvozena ze stanov dané společnosti. V případě, že je specifikace zvláštních práv nejednoznačná a existují pochybnosti o obsahu těchto

⁶⁷ Ustanovení § 259 odst. 2 ZOK.

zvláštních práv, může rozhodnout soud na návrh akciové společnosti nebo akcionáře této společnosti o jejich obsahu dle §277 ZOK. Soud může rozhodnout, jaké zvláštní právo je s akcií spojeno, pokud je z okolností zřejmé, že zvláštní právo vyjadřuje vůli obsaženou ve stanovách nebo je této vůli obsahově nejbližší, v opačném případě může soud rozhodnout, že se jedná o akcii kmenovou.

Jak již z označení těchto akcií vyplývá, lze k těmto akciím přiřadit i práva, která s nimi nejsou spojena ze zákona, kdy je tato možnost konstruována pouze jako možnost přidání dalších zvláštních práv, tedy jejich privilegizace oproti akciím kmenovým a nikoliv jako možnost těmto akciím práva odebrat. Výjimkou může být pouze situace, kdy zákon sám výslovně dovolí úbytek těchto práv tak, jako v případě akcií prioritních, kdy zákon umožňuje i odebrání práv a to konkrétně odebrání hlasovacích práv dle § 278 odst. 2 ZOK.⁶⁸

Názory na otázku, zda musí být tato zvláštní práva spojená s akcií, spojena také s účastí ve společnosti, či nikoli, nejsou jednotné. Osobně se přikláním k názoru, že spojitost s účastí ve společnosti nutná není, jelikož tato práva zákon nikterak neomezuje, avšak vždy zde budou jisté mantinely v podobě základních zásad, nebo účelu a smyslu zákona. Kde jsou tyto mantinely, však ukáže až soudní praxe.

Prioritní akcie

Prioritní akcie představují zvláště regulovaný druh akcií, se kterými je spojeno dle § 278 odst. 1 ZOK přednostní právo týkající se podílu na zisku, na jiných vlastních zdrojích společnosti, nebo na likvidačním zůstatku společnosti. Zákon o obchodních korporacích v souvislosti s přednostním právem upravuje výslovně pouze přednostní právo na rozdělení likvidačního zůstatku v § 549 odst. 2. Z uvedeného paragrafu se dá usuzovat, že vlastníkům ostatních akcií nepřísluší právo týkající se podílu na zisku, jejich vlastních zdrojích, nebo likvidačním zůstatku dříve, než vznikne do určité výše právo týkající se takového podílu vlastníkům prioritních akcií.⁶⁹

⁶⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 186.

⁶⁹ CHALÚPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 72.

Neurčí-li stanovy jinak, jsou prioritní akcie vydávány bez hlasovacího práva, vyžaduje-li však ZOK hlasování na valné hromadě podle druhu akcií, má vlastník prioritní akcie právo hlasovat na valné hromadě akciové společnosti. Absence práva hlasovat na valné hromadě však neznamená absenci práva se valné hromady účastnit a vykonávat na ní svá ostatní práva, jako například právo na vysvětlení. Není-li s akciemi spojeno hlasovací právo, mohou být vydány, pouze pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřesáhne 90 % základního kapitálu akciové společnosti.

Akcie s rozdílným podílem na zisku či na likvidačním zůstatku

Zákon o obchodních korporacích blíže nevymezuje pojem rozdílný podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, z čehož se dá usuzovat, že tento podíl může být nejen vyšší, ale i nižší, než podíl, který by akcii příslušel dle obecných pravidel pro rozdělení zisku a rozdělení likvidačního zůstatku.⁷⁰

Jak již z povahy tohoto druhu akcie vyplývá, nemohou být vydány jako samostatný druh, tedy bez toho aby akciová společnost vydala i akcie jiného druhu, neboť pak by nebylo možno hovořit o rozdílném podílu na zisku nebo likvidačním zůstatku.

U jednoho druhu akcií nemusí být zároveň uplatněno rozdílné právo na zisk a právo na likvidační zůstatek, tyto práva mohou být v rámci různých druhů akcií různě kombinovány, kdy pojmenování jednotlivých druhů akcií a vymezení obsahu práv s nimi spojených je nutno vymezit ve stanovách akciové společnosti.

Akcie s pevným podílem na zisku či na likvidačním zůstatku

V případě akcií s pevným podílem na zisku se nejedná o zvýhodnění co do rozsahu práva na dividendu, ale o nezávislost vzniku tohoto práva na rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku společnosti. Vyplývá-li ze schválené účetní závěrky, že došlo ke generování zisku společností, je společnost příslušnému akcionáři povinna vyplatit pevný podíl na zisku a to do tří měsíců od schválení účetní závěrky. Nutnou podmínku tedy představuje skutečnost, že pro vyplacení

⁷⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8, s. 70.

pevného podílu na zisku musí společnost vytvořit zisk, což mimo jiné vyplývá i z § 276 odst. 2 ZOK. Ten zakazuje tzv. úrokové akcie, tedy akcie, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti. Tento podíl může být vyjádřen procentem z vytvořeného zisku, avšak je možné jej určit i pevnou částkou, kdy způsob určení tohoto podílu definují stanovy společnosti. Zvýhodnění akcie s pevným podílem na zisku končí, není-li s ní dle stanov spojeno nějaké další zvláštní právo v případě, že valná hromada rozhodne o rozdělení zisku mezi akcionáře.⁷¹

Tento druh akcií lze, na rozdíl od akcií s rozdílným podílem na zisku, vydávat samostatně.

S akcií nemusí být spojen pouze pevný podíl na zisku, ale může s ní být taktéž spojen pevný podíl na likvidačním zůstatku či na jiných vlastních zdrojích akciové společnosti. Pojem pevný podíl na likvidačním zůstatku však ZOK blíže nespecifikuje, tudíž bude záležet na obsahu stanov a soudní praxi při jeho bližším vymezení.⁷²

Akcie s podřízeným podílem na zisku

Zákon o obchodních korporacích blíže nevymezuje pojem podřízeného podílu. Za použití analogie dluhopisového a insolvenčního práva lze dovodit, že právo na výplatu podílu na zisku v případě akcie s podřízeným podílem na zisku je závislé na vyplacení zisku jiným akcionářům vlastním jiný druh nebo jiné druhy akcií, do kterých právo na podřízený podíl na zisku nebylo vtěleno. Zisk se zisk do určité výše rozdělí nejprve těmto akcionářům a až následně je podíl na zisku vyplácen akcionářům vlastním akcie s podřízeným podílem na zisku. Tato podřízenost může být od této výše kompenzována podílem na zisku ve větším rozsahu, než by na ni připadalo s ohledem na její jmenovitou hodnotu.

⁷¹ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 71.

⁷² CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 71.

Akcie s rozdílnou vahou hlasů

Stanovy akciové společnosti mohou akciím přidělit rozdílnou váhu hlasů, než by na ně za obecných okolností připadalo vzhledem k poměru jejich jmenovité hodnoty vůči základnímu kapitálu. Z § 250 odst. 2 písm e) ZOK se dá usuzovat, že rozdílnou vahou hlasů měl zákonodárce na mysli počet hlasů. Jak již z povahy akcií s rozdílnou vahou hlasů vyplývá, nemohou být vydávány samostatně.

Další druh akcií

Podle komentáře k § 276 nelze vyloučit vydávání jiných zvláštních druhů akcií, které ZOK v § 276 odst. 3 výslovně nepojmenovává ani neupravuje. Stanovy akciové společnosti by tak mohly upravit jako zvláštní druhy akcií například zaměstnanecké akcie, nebo zakladatelské akcie.⁷³

Hromadná akcie

Institut hromadné akcie nepředstavuje samostatný druh akcie, nýbrž úzce souvisí s institutem hromadné listiny. Hromadná akcie, která má vždy listinnou podobu, slouží akcionáři vzhledem k okolnostem k výkonu jeho akcionářských práv, jakož i k dispozici s akciemi, které jsou hromadnou akcií nahrazeny, avšak tyto nahrazené akcie nijak neruší.⁷⁴ Hromadná akcie může nahrazovat vždy pouze jeden druh akcií, vlastní-li tedy akcionář více druhů akcií, není možné je nahradit pouze jednou hromadnou akcií, avšak nic nebrání tomu, aby akcionář vlastnil více hromadných akcií zvlášť za každý druh jím vlastněných akcií.⁷⁵

Hromadná akcie musí obsahovat alespoň ty náležitosti, které jsou stanoveny pro jednotlivé akcie uvedené v § 259 – 260 ZOK a zároveň musí dle § 262 ZOK obsahovat údaj o počtu a druhu akcií, které nahrazuje.

Jak již bylo uvedeno, je vlastník hromadné listiny oprávněn požadovat její výměnu za jednotlivé cenné papíry, kdy tato výměna může být vázána na podmínky

⁷³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0. s. 1266 – 1267.

⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0. s. 1219.

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0. s. 1220.

stanovené emitentem. Dle judikatury Nejvyššího soudu musí být podmínky pro výměnu hromadné akcie za jednotlivé cenné papíry určeny již před vydáním hromadných akcií. Zároveň stanovuje pravidlo, že hromadná akcie nemůže být vydána, není-li ve stanovách akciové společnosti upravena možnost emise hromadných akcií a způsob jejich výměny.⁷⁶

3.3.2 Zatímní list

Zatímní list je druhem cenného papíru, do kterého jsou inkorporována práva a povinnosti spojená s nesplacenými akciemi. Zatímní list nahrazuje akcie, jejichž emisní kurs nebyl dosud splacen a může být vydán pouze po úpisu akcií před jejich splacením a to jen za předpokladu, že jeho vydání umožňují stanovy.

Akcionáři je prostřednictvím zatímního listu umožněno využívat výhod inkorporace akcionářských práv do cenného papíru, přestože ještě nesplnil svoji vkladovou povinnost v plném rozsahu.

Se zatímním listem je spojena mimo jiné i vkladová povinnost, tedy povinnost akcionáře splatit emisní kurs nesplacených akcií ve stanovené lhůtě. Nesplní-li akcionář tuto povinnost ve lhůtě uvedené v zatímním listu, dostává se do prodlení, se kterým jsou pro něho dle ZOK spojeny negativní důsledky. Tento negativní dopad může spočívat v nároku společnosti na úroky z prodlení dle § 344 odst. 2 ZOK, nemožnost vykonávání hlasovacích práv u nesplacených akcií dle § 426 písm. a) ZOK, nebo vyloučení prodlévajícího akcionáře ze společnosti, nesplní-li akcionář svoji vkladovou povinnost ani v dodatečné lhůtě. V případě převodu zatímního listu dochází také k převodu této povinnosti, dle § 285 odst. 3 ZOK ručí převodce společnosti za dluhy, které byly na nabyvatele zatímního listu převedeny spolu s tímto zatímním listem.⁷⁷

Zatímní list může nahrazovat, vzhledem k autonomii vůle, i akcie více druhů s tím, že tato možnost musí být upravena stanovami.⁷⁸ V opačném případě,

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.3.2011, sp. Zn. 29 Cdo 5293/2009.

⁷⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 76 – 79.

⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0. s. 1289.

kdy je akcionáři vydáno více zatímních listů nahrazující tytéž druhy akcií, nezpůsobuje tato skutečnost neplatnost vydání těchto zatímních listů.⁷⁹

Zatímní list může být dle § 285 odst. 2 ZOK vydán pouze ve formě cenného papíru na řad a to i v případě, že nahrazuje akcie vydané v jiné formě. Zatímní list není možné vydat jako zaknihovaný cenný papír, avšak může nahrazovat nesplacené zaknihované akcie. K vydávání zatímních listů může dojít nejen při zakládání akciové společnosti, ale i v případě zvyšování jejího základního kapitálu.

Náležitosti zatímního listu

Zákon o obchodních korporacích vymezuje v § 285 odst. 2 náležitosti zatímního listu, kterými jsou:

- a) označení "zatímní list",
- b) jednoznačnou identifikaci společnosti,
- c) jednoznačnou identifikaci vlastníka zatímního listu,
- d) jmenovitou hodnotu tvořenou součtem jmenovitých hodnot nesplacených akcií,
- e) počet akcií, které zatímní list nahrazuje, jejich formu nebo údaj, že nahrazuje zaknihované akcie, popřípadě i určení jejich druhu,
- f) splacenou a nesplacenou část emisního kursu akcií a lhůty pro jeho splácení a
- g) podpis člena nebo členů představenstva. Podpis může být nahrazen jeho otiskem, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění.

3.3.3 Opční list

Dle § 295 odst. 1 zákona o obchodních korporacích je opční list vymezen jako cenný papír vydaný akciovou společností určený k uplatnění přednostního práva. Účelem přednostních práv a tedy i opčních listů je ochrana akcionáře v souvislosti s velikostí jeho podílu v případě zvyšování základního kapitálu

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Odo 339/2004 a 29 Odo 491/2004, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

společnosti, dávají tedy akcionáři možnost zabránit rozměňování jeho podílu ve společnosti.⁸⁰

Do opčního listu může být inkorporováno přednostní právo na:

1. upsání akcií akcionáři při zvyšování základního kapitálu. Jedná o případ, kdy je toto samostatně převoditelné právo na upsání poměrné části nových akcií odděleno od akcie samotné a inkorporováno do opčního listu dle § 484 n. ZOK,
2. upsání akcií majiteli prioritních dluhopisů, tedy případ obdobný případu v bodě 1, avšak zde je samostatně převoditelné právo odděleno od prioritního dluhopisu dle § 286 n. ZOK,
3. získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů od společnosti, rozhodne-li akciová společnost o vydání těchto dluhopisů, je možné oddělit toto samostatně převoditelné právo od akcie a vtělit jej do opčního listu dle § 292 ZOK,
4. odkoupení akcií od obchodníka s cennými papíry, který obstarával jejich vydání. Obchodník s cennými papíry, i přestože upíše tyto akcie, působí mezi akciovou společností a akcionáři jako prostředník a na základě smlouvy uzavřené mezi ním a společností je mimo jiné povinen prodat akcie ve stanovené lhůtě a za stanovenou cenu osobám, v jejichž prospěch svědčí přednostní právo na jejich nabití dle § 489 ZOK,
5. odkoupení vyměnitelných a prioritních dluhopisů od obchodníka s cennými papíry, který obstarával jejich vydání. Tento případ je velice podobný případu v bodě 4, avšak obchodník s cennými papíry nezprostředkovává emisi akcií, ale výše zmíněných dluhopisů dle § 293 ZOK.⁸¹

Opční list může být dle § 285 odst. 2 ZOK vydán pouze ve formě cenného papíru na doručitele a může být vydán také jako zaknihovaný cenný papír.

Náležitosti opčního listu

Povinné náležitosti opčního listu uvádí zákon o obchodních korporacích v § 295 a § 296, kdy těmito náležitostmi jsou:

⁸⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 91.

⁸¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 222- 223.

- označení, že se jedná o opční list,
- jednoznačnou identifikaci společnosti,
- určení, kolik akcií a jaké formy nebo kolik akcií, jež budou vydány jako zaknihované cenné papíry, jakého druhu anebo kolik dluhopisů společnosti, jaké formy nebo kolik dluhopisů, jež budou vydány jako zaknihované cenné papíry, a v jaké jmenovité hodnotě lze získat z opčního listu,
- lhůtu a podmínky pro uplatnění práva
- číselné označení
- podpis člena, nebo členů představenstva

3.3.4 Vyměnitelné a prioritní dluhopisy

Společným znakem vyměnitelných a prioritních dluhopisů je s nimi spojená možnost získat akcie jejich emitenta. Vydání dluhopisů akciové společnosti musí umožňovat její stanovy a zároveň o jejich vydání musí rozhodnout valná hromada.

Vyměnitelné dluhopisy umožňují jejich majitelům v okamžiku jejich splatnosti volbu mezi proplacením jmenovité hodnoty dluhopisu a výměnou dluhopisu za akcie či jiný prioritní dluhopis stejného emitenta. V případě, že se majitel dluhopisu rozhodne pro výměnu dluhopisu za akcie či jiný prioritní dluhopis stejného emitenta, ztrácí obvykle právo na proplacení jmenovité hodnoty původního dluhopisu. Vyměnitelné dluhopisy mohou být dle § 286 odst. 2 ZOK vyměněny za akcie již vydané a držené ve vlastnictví společnosti, nebo má společnost možnost tyto akcie nabýt, aby byla schopna uspokojit práva jejich vlastníků při splatnosti vyměnitelných dluhopisů.⁸²

Společnost může také současně s rozhodnutím o vydání vyměnitelných dluhopisů rozhodnout, že základní kapitál společnosti se zvýší v rozsahu, v jakém z nich mohou být uplatněna výměnná práva. V takovém případě se jedná o podmíněné zvýšení základního kapitálu a výměna dluhopisu za akcie bude mít charakter úpisu nově vydávaných akcií.⁸³

⁸² KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 114.

⁸³ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 114.

S prioritními dluhopisy je vedle práva na výplatu výnosu a jmenovité hodnoty dluhopisu spojeno také právo přednostního úpisu akcií emitenta dluhopisu. V případě využití tohoto práva je vlastník dluhopisu oprávněn požadovat jeho proplacení. Prioritní dluhopis obsahuje tedy na rozdíl od běžného dluhopisu jedno právo navíc, právo přednostního úpisu akcií, při jehož uplatnění je vlastník přednostního dluhopisu povinen uhradit emisní kurz akcie.⁸⁴

Na rozdíl od vyměnitelných dluhopisů, je vydání prioritních dluhopisů vždy podmíněno rozhodnutím o podmíněném zvýšení základního kapitálu a to v rozsahu, v jakém mohou být uplatněna přednostní práva.

K výše zmiňované podmíněnosti zvýšení základního kapitálu dojde pouze v případě, že své právo na výměnu dluhopisů za akcie, či právo na prioritní úpis akcií spojené s prioritními dluhopisy uplatní alespoň jedna osoba. V závislosti na počtu těchto osob a jimi uplatňovaných práv bude následně určena výše, o kterou bude navýšen základní kapitál společnosti. Vzhledem k tomu, že majitelé těchto dluhopisů nemusí využít svého práva na nabytí akcií společnosti, není valné hromadě v době rozhodování o podmíněném zvýšení kapitálu známa hodnota zvýšení. Valná hromada tedy rozhoduje pouze o rozsahu tohoto zvýšení, jakožto o maximální částce, o kterou může být základní kapitál zvýšen. A to za předpokladu, že budou uplatněny veškerá výměnná či přednostní práva spojená se všemi vyměnitelnými či prioritními dluhopisy.

V případě vydání prioritních, nebo vyměnitelných akcií se současným rozhodnutím o podmíněném zvýšení základního kapitálu, se dle § 286 odst. 3 ZOK vylučuje obecné právo akcionářů na přednostní úpis akcií, které mají být vydány za účelem uspokojení práv z těchto dluhopisů. Těmto akcionářům je však těmto akcionářům z důvodu jejich ochrany přiznáno dle § 292 ZOK přednostní právo na úpis vyměnitelných i prioritních dluhopisů, které lze uplatnit ve lhůtě stanovené v emisních podmínkách dluhopisu a tato lhůta nesmí být kratší než 2 týdny.

⁸⁴ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 114.

3.4 Cenné papíry dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech

Tato kategorie cenných papírů, upravená v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech, je spojována primárně se shromažďováním finančních prostředků od veřejnosti nebo většího počtu investorů. Následně dochází k investování těchto finančních prostředků dle předem dohodnuté investiční strategie, která sleduje optimalizaci výnosu a diverzifikaci portfolia za účelem rozložení rizika. Investor v takovém případě vybere investiční fond nejbližší své investiční strategii, do kterého vloží své finanční prostředky. Tyto jsou následně investovány obhospodařovatelem společně s finančními prostředky dalších investorů. Obhospodařovatelem investičního fondu je dle § 7 zákona o investičních společnostech a investičních fondech investiční společnost. Cennými papíry spojovanými s distribucí finančních prostředků jsou primárně podílové a investiční listy, avšak tyto cenné papíry nejsou jedinými cennými papíry užívanými ve spojitosti s kolektivním investováním.

Distribuce finančních prostředků se může dít prostřednictvím investičních fondů. Investiční fondy mohou nabývat dvou forem. První formou představuje fond kolektivního investování, který je přístupný široké investorské veřejnosti. Ochrana těchto „nekvalifikovaných“ investorů je také důvod přísnější regulace této formy investičního fondu.⁸⁵

Druhou formou investičního fondu zastupují fondy kvalifikovaných investorů, do kterých mohou investovat pouze kvalifikovaní investoři. Jedná se zpravidla o velké finanční instituce a jiné finanční profesionály disponující značnými finančními prostředky.

3.4.1 Podílové listy

Podílový list může být představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, do něhož je inkorporován podíl podílníka na podílovém fondu a se kterým jsou spojena práva podílníka plynoucí ze zákona o investičních společnostech a investičních fondech, nebo ze statutu podílového fondu. Z tohoto práva vyplývá také právo na podíl na zisku, vytvářeném investováním finančních

⁸⁵ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 201 - 204.

prostředků shromážděných v podílovém fondu a také v případě zrušení a likvidace podílového fondu podíl na likvidačním zůstatku. Podílový list může být vydán v listinné podobě pouze jako cenný papír na řad, nebo na jméno.

Investiční fond představuje majetkovou množinu bez právní osobnosti shromážděnou od různých podílníků, kterým náleží vlastnické právo k tomuto majetku dle poměru hodnot jimi vlastněných podílových listů.

Podílový fond může ve svém statutu upravit více druhů podílových listů, přičemž podílové listy, se kterými jsou spojena stejná práva, představují jeden druh. Modifikace těchto práv může spočívat v rozdílném podílu na zisku, nebo likvidačním zůstatku. Statut podílového fondu může určit další zvláštní práva spojená s podílovým listem, jako například právo na vyplacení zálohy na zisk, o kterém rozhoduje obhospodařovatel po uvážení, zda bude mít podílový fond dostatek prostředků na rozdělení zisku. Dalším zvláštním právem, které může být spojeno s podílovým listem, je právo na nižší srážku za jeho odkoupení, je-li s ním právo na odkoupení spojeno. Případně mohou být s podílovým listem spojena i práva jiná.⁸⁶

Podílník podílového fondu nemá ze zákona žádnou možnost rozhodovat o majetku shromážděném v podílovém fondu. Statut investičního fondu však může tuto absenci rozhodovacích práv překonat ustanovením o zřízení shromáždění podílníků. Do působnosti shromáždění na základě § 113 zákona o investičních společnostech a investičních fondech přísluší rozhodování o:

- a) investiční strategii, je-li její změna přípustná
- b) změně druhu nebo formy podílových listů,
- c) srážkách při odkupování podílových listů,
- d) úplatě za obhospodařování podílového fondu a provádění jeho administrace,
- e) nákladech souvisejících s obhospodařováním a administrací podílového fondu, nebo
- f) způsobu svolávání, způsobu účasti, minimálního kvóra, určení většiny, věcné působnosti, způsobu rozhodování shromáždění podílníků nebo jeho zrušení.

⁸⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 225.

Statut podílového fondu může působnost shromáždění podílníků zúžit, nebo také rozšířit.⁸⁷

Náležitosti podílového listu

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech stanovuje obsahové náležitosti podílového listu. Tyto náležitosti musí podílový list obsahovat, aby bylo možné jej považovat za podílový list jakožto cenný papír. Těmito náležitostmi dle § 117 zákona o investičních společnostech a investičních fondech jsou:

- a) označení podílový list,
- b) údaje nutné k identifikaci podílového fondu,
- c) jmenovitou hodnotu, včetně uvedení měny, v níž je jmenovitá hodnota vyjádřena, nebo údaj o tom, že jde o podílový list bez jmenovité hodnoty,
- d) údaj o druhu podílového listu, popřípadě i s odkazem na statut,
- e) označení formy podílového listu, ledaže byl podílový list vydán jako zaknihovaný cenný papír, a
- f) číselné označení podílového listu, ledaže byl podílový list vydán jako zaknihovaný cenný papír.

3.4.2 Investiční list

Investiční listy jsou cenné papíry, vydávané speciálním druhem komanditních společností upravených v zákoně o investičních společnostech a investičních fondech. V nich je inkorporován podíl komanditisty v takovéto komanditní společnosti na investiční listy. V případě komanditní společnosti dle zákona o obchodních korporacích tato inkorporace podílu v komanditní společnosti možná není. Jedná se o společnosti, kde pouze jeden společník ručí neomezeně za dluhy této společnosti. Ostatní společníci, jejichž podíly jsou představovány právě investičními listy, ručí za dluhy této společnosti omezeně a to do výše svého nesplaceného vkladu dle zápisu v obchodním rejstříku. Společník, který ručí neomezeně, bývá označován jako komplementář a ostatní společníci jsou nazýváni

⁸⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 226.

komanditisty. Komanditní společností na investiční listy může být dle §170 odst. 2 zákona o investičních společnostech a investičních fondech pouze investičním fondem a to, na základě § 101 písm. c) téhož zákona, fondem kvalifikovaných investorů.⁸⁸

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech stanovuje pro podílové listy obdobná pravidla jako zákon o obchodních korporacích pro investiční listy. Zakotvuje tedy například v § 171 odst. 1 zákona o investičních společnostech a investičních fondech možnost vydání různých druhů investičních listů odpovídajících podílům s různými právy a povinnostmi. Dále zakotvuje možnost podílet se na společnosti více podíly prostřednictvím vlastnictví většího množství investičních listů a to i různého druhu dle § 171 odst. 2 ZISIF. Stanovuje také podmínku dle § 171 odst. 3 ZISIF, že vydání více druhů podílů a s nimi spojených investičních listů musí umožňovat společenská smlouva, která musí také určit jednotlivé druhy těchto podílů a upravovat zvláštní práva a povinnosti a jejich obsah. Dalšími společnými znaky investičních a kmenových listů je nemožnost jejich přijetí k obchodování na veřejném trhu, tento zákaz pro investiční listy plyne z § 173 ZISIF. Investiční list také nemůže být vydán jako zaknihovaný cenný papír a je možné jej vydat pouze ve formě cenného papíru na řad. Paragraf 174 odst. 1 ZISIF stanovuje neomezenost a nepodmíněnost převoditelnosti investičních listů a druhý odstavec téhož paragrafu přímo odkazuje na použití právní úpravy kmenového listu při převodu, nebo přechodu investičního listu.

Náležitosti investičního listu

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech stanovuje v § 172 náležitosti investičního listu, aby mohl být považován za cenný papír. Tyto náležitosti byly v původním znění zákona téměř identické s náležitostmi kmenového listu. Jejich změnu však přinesla již první novela zákona o investičních společnostech a investičních fondech provedená zákonem č. 336/2014, která stanovila tyto náležitosti investičních listů:

- a) označení investiční list,

⁸⁸ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 231 – 232.

- b) údaje nutné k identifikaci společnosti,
- c) údaje nutné k identifikaci komanditisty,
- d) výši vkladu připadající na podíl, a splacenou část tohoto vkladu k datu emise investičního listu a
- e) označení investičního listu, jeho číslo a podpis komplementáře.

3.4.3 Zakladatelské a investiční akcie

Fondem kolektivního investování může být mimo jiné akciová společnost, nebo též akciová společnost s proměnným základním kapitálem. Akciová společnost s proměnným základním kapitálem je speciální formou akciové společnosti určenou pro kolektivní investování, která může být dle zákona pouze investičním fondem. Tato společnost nese označení „investiční fond s proměnným základním kapitálem“ a je pro ni charakteristické, že se jedná o společnost s monistickým systémem vnitřní struktury. Tato společnost vydává též akcie, se kterými je spojeno právo na jejich odkoupení na účet společnosti.

Do obchodního rejstříku se zapisuje jako základní kapitál, zapsaný též ve stanovách, částka vložená úpisem zakladatelských akcií. Její základní kapitál se rovná jejímu vlastnímu kapitálu, který se v průběhu času mění v závislosti na upisování a odkupování účastnických akcií. K takové změně není třeba formálních úkonů, jakým je například zápis příslušné změny do obchodního rejstříku, kam je zapisován pouze tzv. zapisovaný základní kapitál.⁸⁹

Akciová společnost s proměnným základním kapitálem vydává pouze akcie bez uvedené jmenovité hodnoty, tedy pouze kusové akcie. Akcie upsané zakladateli společnosti jsou označovány jako zakladatelské akcie. Zakladatelé, kteří upsali zakladatelské akcie, se považují za správce investičního fondu, a proto je jim přiznáno postavení akcionářů včetně práva na účasti na valné hromadě.⁹⁰

Ostatní akcie vydávané společností jsou označovány jako investiční akcie. Majitelé investičních akcií nemají, na rozdíl od majitelů zakladatelských akcií,

⁸⁹ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 230.

⁹⁰ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 231.

právo srovnatelné s právem akcionáře. Není jim přiznáno právo na řízení společnosti, a tudíž nemají vliv na její samotný chod.⁹¹

Zakladatelské akcie

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech v § 631 odst. 2 výslovně stanovuje, že pro účely tohoto zákona se zakladatelská akcie nepovažují za účastnické cenné papíry. Já se domnívám, že je můžeme považovat za účastnický cenný papír dle § 245 ZOK, jelikož dle mého názoru naplňují znaky účastnických cenných papírů a jsou vydávány akciovou společností.

Zakladatelské akcie bývají zpravidla upisovány při založení akciové společnosti s proměnným základním kapitálem jejími zakladateli, avšak v průběhu trvání společnosti mohou být upisovány zakladatelské akcie nové. Se zakladatelskými akciemi není spojeno právo na jejich odkup na účet společnosti. Není s nimi spojeno ani jiné zvláštní právo a ani nemohou být přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, ani na jiném veřejném trhu. Můžeme je dle zákona o obchodních korporacích považovat za akcie kmenové. Se zakladatelskými akciemi je však spojeno předkupní právo ostatních vlastníků akcií, které je jim přiznáno i v případě bezúplatného převodu zakladatelských akcií.⁹² Předkupní právo je omezeno lhůtou 6 měsíců ode dne oznámení potenciálního převodce jeho záměr akcie převést a s tím spojeném vzniku předkupního práva. Neurčí-li stanovy jinak, mají akcionáři právo vykoupit akcie poměrně dle velikosti svých podílů.

V případě úpisu nových akcií má každý vlastník zakladatelských akcií přednostní právo na jejich úpis v rozsahu jeho podílu a to i na upsání těch akcií, které nebyli upsány v souladu se zákonem jiným akcionářem, ledaže by stanovy určili něco jiného.

Nevyužije-li žádný akcionář předkupního práva, ani práva přednostního úpisu, je možné, aby zakladatelské akcie nabyli i jiné osoby než zakladatelé.

⁹¹ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 231.

⁹² KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 231.

Investiční akcie

S investičními akciemi nemusí být spojeno právo na hlasování na valné hromadě. V případě, kdy je hlasováno dle druhů akcií, pak náleží právo hlasovat i vlastníkům akcií bez hlasovacích práv. Je s ní však spojeno právo na její odkoupení na žádost jejího vlastníka, kdy je společnost povinna této žádosti vyhovět a na vlastní účet investiční akcii odkoupit. Dále je s investiční akcií spojen podíl na zisku společnosti a také podíl na jejím likvidačním zůstatku. Akcionáři tedy mohou kdykoli požádat o odkoupení investiční akcie, kdy za ni obdrží její aktuální hodnotu. Investiční akcie jejím odkoupením zaniká. Výjimkou, kdy není možné právo na odkoupení investičních akcií uplatnit je případ, kdy skutečný základní kapitál klesne pod dolní hranici jeho rozpětí stanovenou ve stanovách.⁹³

Podmínkou úpisu investičních akcií je úplné splacení jejich aktuální hodnoty a jejich úpis je možný pouze na základě veřejné výzvy k úpisu.

3.4.4 Kmenový list

Pod pojmem kmenový list rozumíme cenný papír, do kterého byl dle § 137 ZOK vtělen podíl společníka na společnosti s ručením omezeným. Vtělení tohoto podílu do cenného papíru není povinné, ale zákon o obchodních korporacích dává společníkům možnost tak ve společenské smlouvě učinit.

Ve smyslu ustanovení § 31 ZOK představuje podíl ve společnosti s ručením omezeným účast společníka v této společnosti a z toho plynoucí práva a povinnosti. Zákon o obchodních korporacích mimo jiné připouští vznik různých druhů podílů a jejich počet není omezen.

Zákon dále stanoví, že kmenový list lze vydat pouze k podílu, jehož převoditelnost není omezena a to jako cenný papír na řad. Dále stanovuje omezení, že kmenový list nemůže být vdán jako zaknihovaný cenný papír a také nemůže být veřejně nabízen nebo přijat k obchodování na evropském regulovaném trhu ani na jiném veřejném trhu

Společník může vlastnit více podílů a to i různého druhu pouze za předpokladu, určí-li tak společenská smlouva. V uvedeném případě může společnost vydat kmenový list pro každý takový podíl. Kmenový list může být vydán

⁹³ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 231.

i jako hromadná listina, která se nazývá hromadným kmenovým listem. Tento hromadný kmenový list musí mimo náležitostí pro kmenový list, obsahovat také údaj o tom, kolik kmenových listů nahrazuje, a označení podílů, které nahrazuje.

Kmenový list může být vydán jen k některým podílům, ostatní podíly nemusí být představovány kmenovým listem.⁹⁴

Náležitosti kmenového listu

Paragraf 138 ZOK upravuje kogentně náležitosti kmenového listu, kdy lze tyto náležitosti považovat za jakési minimum pro to, aby bylo listinu možno považovat za kmenový list. Pokud by některá z těchto náležitostí v kmenovém listu chyběla, nebyl by tento kmenový list vůbec vydán, neboť k vydání cenného papíru je dle § 520 odst. 1 OZ nezbytné, aby obsahoval zákonem stanovené náležitosti.

Těchto povinných náležitostí je šest a to:

1. označení, že se jedná o kmenový list
2. jednoznačnou identifikaci společnosti
3. výši vkladu připadající na podíl
4. jednoznačnou identifikaci společníka
5. označení podílu, k němuž je kmenový list vydán
6. označení kmenového listu, jeho číslo a podpis jednatele nebo jednatelů, kdy může být podpis nahrazen jeho otiskem, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění.

Evidence společníků v seznamu společníků a ve společenské smlouvě

Společnost je povinna vést seznam společníků na základě § 139 ZOK, za řádné vedení seznamu společníků odpovídá statutární orgán společnosti, tedy jednatel, případně jednatelé.⁹⁵

Do seznamu společníků se zapisují identifikační znaky společníka, výše jeho vkladu, označení a druh podílu společníka a počet hlasů k podílu náležející. Dále se do seznamu společníků zapisuje případná povinnost společníka přispět na vytvoření vlastního kapitálu společnosti peněžitými prostředky nad jeho vklad

⁹⁴ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 95.

⁹⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 97.

a den zápisu do seznamu společníků. Vydala-li společnost kmenové listy, pak se tento údaj poznamená u příslušného podílu společně s číslem kmenového listu.⁹⁶

Do seznamu společníků se bez zbytečného odkladu zapisují i změny v osobách, kdy v případě převodu kmenového listu je k účinnosti převodu vůči společnosti nutné oznámení změny osoby společníka a předložení kmenového listu.

Společnost je také povinna všechny údaje o společnících aktualizovat ve společenské smlouvě, kdy jsou v obchodním rejstříku povinně uvedeny identifikační údaje společníků. V rejstříku je dále uvedena výše podílu každého společníka, druh podílu a popis práv a povinností s ním spojených a údaj o tom, zda byl na podíl vydán kmenový list. Společnost má povinnost podat návrh rejstříkovému soudu na zápis skutečností zaniklých, změněných či založených převodem podílu či převodem kmenového listu bez zbytečného odkladu.

⁹⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2. s. 97.

4 Práva a povinnosti spojená s účastnickými cennými papíry

Práva a povinnosti spojená s účastnickým cenným papírem mohou být stanovena přímo zákonem, nebo mohou být upravena ve stanovách společnosti. Nositelem těchto práv bývá až na výjimky vlastník těchto účastnických cenných papírů. V této části práce bych rád pojednal o právech a povinnostech spojených s tím dle mého názoru nejvýznamnějším účastnickým cenným papírem a to s akcií, tedy o právech a povinnostech akcionáře. Tento postup jsem zvolil také proto, že většina práv a povinností spojená s účastnickými cennými papíry se pojí právě s akciemi a v jistých případech od nich mohou být odloučeny. Následně mohou být tato práva inkorporována do jiného cenného papíru, kdy v některých případech může vzniknout i další účastnický cenný papír, jako je tomu v případě opčního listu.

I v případě cenných papírů platí zásada, že právu jednoho odpovídá povinnost druhého. V případě účastnických cenných papírů v tomto smyslu můžeme poukázat na povinnosti také ze strany společnosti vůči držiteli účastnického cenného papíru. Například v případě hlasovacího práva akcionáře odpovídá povinnost svolavatele valné hromady uveřejnit pozvánku na valnou hromadu a zaslat ji akcionářům dle § 406 ZOK. Lze také uvést právo akcionáře na vysvětlení dle § 357 ZOK, se kterým souvisí povinnost společnosti toto vysvětlení podat. Tato část je ale zaměřena na práva a povinnosti z pohledu vlastníka cenného papíru.

Práva a povinnosti akcionáře je možné dělit dle několika hledisek, například na majetková a nemajetková, nebo je možné rozdělit tato práva na hlavní a vedlejší. V souvislosti s právy bychom mohli zmínit ještě skupinu práv náležející kvalifikovaným akcionářům.

4.1 Samostatně převoditelná práva

Zákon o obchodních korporacích upravuje problematiku samostatně převoditelných práv v ustanovení § 281 až § 283 ZOK. Dle § 281 odst. 1 ZOK se až na výjimky stanovené zákonem převádí společně s akcií všechna práva s ní spojená. Výjimky upravuje §281 odst. 2 ZOK.

Samostatně lze převádět:

- právo na vyplacení dividendy,

- přednostní právo na upisování akcií,
- právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku,
- jiná podobná majetková práva určená stanovami.

Určují-li to v souladu se zákonem o obchodních korporacích stanovy společnosti, může být právo oddělené od akcie spojeno s cenným papírem vydaným k této akci.

Samostatně převoditelné právo je převáděno smlouvou o převodu pohledávky. V případě, kdy společnost dala příkaz k zápisu samostatně převoditelného práva do evidence zaknihovaných cenných papírů, převádí se právo registrací převodu v evidenci.⁹⁷

Převod a oddělení samostatně převoditelného práva se vyznačí na akcii nebo v evidenci zaknihovaných cenných papírů a to tak, aby bylo zřejmé, že s takovou akcií nejsou spojena všechna obvyklá práva.

4.2 Rozhodný den

V souvislosti s právy a povinnostmi se váže pojem rozhodného dne, kdy rozhodný den představuje den, který určuje osobu která je oprávněna vykonávat práva spojená s akcií v případech stanovených ZOK. Rozhodný den, upravený v ustanovení § 284 ZOK, může být určen jednak zákonem o korporacích, stanovami nebo také rozhodnutím valné hromady.

Právo je oprávněn vykonat ten, jemuž svědčilo v rozhodný den a to i když následně došlo k převodu cenného papíru nebo samostatně převoditelného práva. U akcie na jméno se jedná o osobu zapsanou v seznamu akcionářů k rozhodnému dni, a v případě akcií na majitele se jedná o osobu, která doloží oprávnění vykonávat dané právo k rozhodnému dni. Rozhodný den je upraven § 284 ZOK.

4.3 Právo účasti akcionáře na správě společnosti

Mezi hlavní práva akcionáře nemajetkové povahy můžeme zařadit právo účasti na správě společnosti. Toto právo zajišťuje akcionářům ukládat voleným

⁹⁷ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 76.

orgánům společnosti, odpovědným za její správu, strategické pokyny koncepční povahy a také kontrolovat jejich činnost. Tato svá práva uplatňují akcionáři kolektivně na valné hromadě společnosti, a to v rozsahu a způsobem stanoveném zákonem a stanovami.⁹⁸

Právo účasti akcionáře na správě společnosti v sobě zahrnuje několik dílčích práv, kterým je například hlasovací právo, právo na informace, nebo právo předkládat návrhy a protináměry.

Právo na informace umožňuje akcionáři požadovat od společnosti na zasedání valné hromady informace o společnosti nebo jí ovládaných nebo řízených osobách. A to v případě je-li taková informace potřebná pro výkon jeho akcionářských práv, nebo pro posouzení obsahu záležitostí zařazených do programu zasedání valné hromady. Společnost je povinna takovéto informace akcionáři poskytnout a v případě jejich neposkytnutí se jich může akcionář domáhat soudní cestou. Z tohoto práva jsou vyjmuty například utajované informace dle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Dále informace podléhající ochraně dle jiného zákona, nebo též informace, jejichž poskytnutí by mohlo přivodit společnosti nebo jí ovládaným nebo řízeným osobám újmu. Právu na informace nepodléhají také veřejně dostupné informace, k jejichž zjištění je povinen sám akcionář a je pouze jeho chybou, neučiní-li tak.⁹⁹

Právo akcionáře předkládat návrhy a protináměry dává akcionáři na zasedání valné hromady prostor pro vyjádření svého stanoviska na předkládané návrhy usnesení a zároveň jej opravňuje k předkládání návrhů a protináměry k návrhům obsaženým v pozvánce na zasedání valné hromady.

Zákon dává akcionáři i delší oprávnění, pro přehled můžeme ještě uvést například právo dle § 266 odst. 1, které opravňuje akcionáře na jeho náklady žádat od společnosti seznam vlastníků akcií na jméno.

⁹⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 374.

⁹⁹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 377.

4.4 Právo na přednostní úpis cenných papírů

S akcií je mimo jiných práv také spojeno samostatně převoditelné právo na přednostní úpis některých, společností emitovaných cenných papírů. Zákon o obchodních korporacích stanovuje akcionářům v ustanovení § 484 právo na přednostní úpis části nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu v rozsahu jeho podílu. Neurčí-li stanovy jinak, má rovněž přednostní právo na upsání i těch akcií, které v souladu se zákonem o obchodních korporacích neupsal jiný akcionář.

Obdobné právo náleží dle § 292 odst. 1 i ve vztahu k vyměnitelným a prioritním dluhopisům.

4.5 Majetková práva akcionáře

Majetková práva akcionáře jsou představována například právem na podíl na zisku, právem na vypořádací podíl, právem na podíl na likvidačním zůstatku či právem na kompenzaci reflexní škody.

Právo na podíl na zisku je právo každého akcionáře dané zákonem a toto právo může být podmíněno pouze kogentními ustanoveními zákona.¹⁰⁰

V případě zrušení společnosti s likvidací, má každý akcionář právo na podíl na likvidačním zůstatku. Toto právo dle ustanovení § 206 OZ nelze uspokojit dříve, než jsou uspokojeny včas podané přihlášky všech věřitelů. Není-li ve stanovách společnosti stanoveno jinak, právo na podíl na likvidačním zůstatku je samostatně převoditelné ode dne, kdy vstoupila společnost do likvidace.¹⁰¹

Velikost podílu na likvidačním zůstatku, nestanoví-li stanovy něco jiného, se dělí mezi akcionáře v poměru dle splacené jmenovité či účetní hodnoty jimi vlastněných akcií. Stanovy mohou určit jiná pravidla, obzvláště v návaznosti na různé druhy akcií, jimž může být přiznáno právo na podíl na likvidačním zůstatku v rozdílné výši, nebo pořadí vypořádání.

Zanikla-li účast akcionáře ve společnosti jinak než převodem, nebo přechodem podílu na jeho právního nástupce, má tento akcionář právo

¹⁰⁰ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 382.

¹⁰¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 385.

na majetkové vyrovnání se společností označované jako právo na vypořádací podíl. Na toto právo je zákonný nárok a nelze jej nijak podmínit, ani se ho předem vzdát. Nic však nebrání, aby se akcionář vzdal práva na vypořádací podíl po zániku jeho účasti ve společnosti.¹⁰²

Právo akcionář na vypořádací podíl vzniká v následujících případech, jejich výčet je stanoven taxativně:

1. při nuceném přechodu dle 376 odst. 1 ZOK
2. při povinném odkupu akcií dle § 272 odst. 3 a 277 odst. 2 ZOK
3. při povinném odkupu účastnického cenného papíru na základě veřejného návrhu smlouvy dle § 333 nebo § 335 ZOK
4. při snížení základního kapitálu vzetím listinných účastnických cenných papírů losováním dle § 530 ZOK
5. při snížení základního kapitálu na základě veřejného návrhu smlouvy dle § 533 odst. 1 ZOK
6. upuštěním od vydání nových akcií
7. při prohlášení účastnického cenného papíru za neplatný v případě nepředložení listinného účastnického papíru ani v dodatečné lhůtě vlastníkem, byl-li k tomu vlastník povinen vůči společnosti na základě zákona¹⁰³

4.5.1 Práva kvalifikovaných akcionářů

Některá práva jsou spojena pouze s takzvanými kvalifikovanými akcionáři. Tedy jednomu akcionáři samostatně či dvěma a více akcionářům společně vlastnícím akcie, jejichž hodnota dosahuje alespoň podílu na společnosti uvedenému v § 365 ZOK. Je-li kvalifikovaný akcionář pouze jedna osoba, může tato práva příslušející kvalifikovaným akcionářům vykonávat sama. Jedná-li se však o případ, kdy je kvalifikovaným akcionářem více osob společně, mohou tato práva vykonávat pouze společně a v soudním řízení mají vždy postavení solidárních účastníků dle § 91 odst. 2 OSŘ..¹⁰⁴

¹⁰² DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 383.

¹⁰³ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 385.

¹⁰⁴ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 388.

Zákon upravuje práva kvalifikovaného akcionáře jako právo:

1. podat akcionářskou žalobu dle § 371 a násl. ZOK
2. požadovat svolání valné hromady statutárním orgánem k projednání jím navržených záležitostí dle § 366 ZOK
3. navrhnout soudu, aby jej za podmínek dle § 368 odst. 1 zmocnil ke svolání valné hromady
4. požadovat, aby jím určené záležitosti byly zařazeny do programu zasedání valné hromady dle § 369 ZOK
5. požádat správní nebo dozorčí radu o přezkum výkonu působnosti statutárního orgánu v záležitostech uvedených v žádosti dle § 370 ZOK
6. navrhnout soudu jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích dle § 85 odst. 1 ZOK¹⁰⁵

Vlastní-li akcionář akcie, jejich souhrnná hodnota dosahuje alespoň 90% základního kapitálu, na něž byly vydány akcie s hlasovacími právy, a je s nimi spojen podíl na hlasovacích právech ve výši alespoň 90%, je tento akcionář oprávněn požádat představenstvo společnosti o svolání valné hromady a předložení návrhu na přechod všech ostatních účastnických cenných papírů na tohoto akcionáře.

4.6 Povinnosti akcionáře

Ve vztahu ke společnosti nevznikají akcionáři pouze práva, avšak má vůči společnosti i povinnosti. Za hlavní z těchto povinností lze považovat povinnost loajality, vkladovou povinnost a povinnost akcionáře podrobit se rozhodnutím valné hromady i v případě, že on sám s ním nesouhlasil.

4.6.1 Povinnost loajality

Za nejvýznamnější povinnost akcionáře vůči společnosti může být považována povinnost loajality. Ta v sobě spojuje širokou škálu povinností jako například povinnost nezneužívat většiny či menšiny hlasů, povinnost dodržovat

¹⁰⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 388 – 389.

stanovy, jednat v souladu s dobrými mravy a mnohé další povinnosti. Tyto povinnosti mohou být ještě, jako i jiné povinnosti, rozšířeny stanovami společnosti a následkem jejich porušení může být i sekundární povinnost náhrady škody způsobené společnosti dle § 2913 OZ.

Občanský zákoník v § 212 odst. 1 výslovně stanovuje povinnost loajality vůči společnosti, avšak ze vztahu akcionářů navzájem a jejich vztahu ke společnosti lze dovodit povinnost loajality i vůči ostatním akcionářům. Akcionář je povinen se vůči společnosti zdržet všech úkonů, která jsou dle objektivního hlediska způsobilé společnost poškodit, a to nejen ve vztahu k třetím osobám, ale také ve vztahu k ostatním akcionářům.¹⁰⁶

Pod povinnost loajality můžeme považovat zákaz zneužití hlasovacího práva, který je upraven v ustanovení § 212 odst. 2 OZ. Zde je zároveň upraveno, že došlo-li k takovému zneužití, soud rozhodne na návrh toho, kdo prokáže právní zájem, že k hlasu tohoto akcionáře nelze pro určitý případ přihlížet¹⁰⁷. Takto lze učinit pouze v případech, kdy již bylo právo zneužito, akcionáře nelze zbavit hlasovacího práva předem nebo obecně.

4.6.2 Vkladová povinnost a povinnost příspěvku do ážiového fondu

Další povinnost akcionáře, tentokrát majetkového charakteru představuje vkladová povinnost a s ní související povinnost příspěvku na tvorbu ážiového fondu.

Pojem vkladová povinnost označuje zákonnou povinnost upisovatele akcie převést do vlastnictví společnosti sjednaný předmět vkladu. Je-li emisní kurs akcie vyšší, než její jmenovitá nebo účetní hodnota, je povinností upisovatele splatit celý emisní kurs, kdy hodnota o kterou emisní kurs akcie převyšuje její jmenovitou nebo účetní hodnotu, představuje příspěvek na tvorbu ážiového fondu.

Při založení společnosti vzniká vkladová povinnost jejím zakladatelům okamžikem účinnosti stanov. Vkladová povinnost však nemusí být spojena pouze se vznikem společnosti, ale může vzniknout i za doby jejího trvání při zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií, nebo v případě podmíněného zvýšení

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2010 sp. zn. 7 Cmo 269/2009, Soudní rozhledy, 2011, č. 5, s. 176 a násl..

¹⁰⁷ Ustanovení § 212 odst. 2 OZ.

základního kapitálu. V takovém případě vkladová povinnost vzniká upisovacím prohlášením.

V případě vstupu akcionáře do již existující společnosti převodem nebo přechodem akcií, může tomuto akcionáři vzniknout vkladová povinnost za předpokladu, že jeho právní předchůdce svoji vkladovou povinnost zcela nesplnil. V takovém případě vzniká akcionáři vkladová povinnost dnem vzniku jeho účasti ve společnosti.¹⁰⁸

Jelikož je vkladová povinnost kogentně stanovena zákonem, není možné se této povinnosti zprostit, ani ji upravit odchylně stanovami. Vkladová povinnost obecně zaniká jejím splněním. Společnost může upisovateli vkladovou povinnost prominout dle § 344 odst. 3 ZOK, a to pouze v případě snížení základního kapitálu společnosti. Dle usnesení Nejvyššího soudu podléhá závazek splatit emisní kurs akcií upsaných zakladatelem v zakladatelské smlouvě promlčení, kdy k tomuto promlčení dochází v obecné čtyřleté lhůtě.¹⁰⁹

S postavením akcionáře jsou spojeny i další povinnosti, z nichž některé jsou stanoveny zákonem o obchodních korporacích. Jako příklad můžeme uvést povinnost akceptovat bezhotovostní příjem některých peněžitých plnění poskytovaných společnostmi upravená v ustanovení § 348 odst. 3 ZOK, nebo v případě veškerých peněžitých plnění společnosti ve prospěch vlastníka listinných akcií stanovená v ustanovení § 349 ZOK..

Akcionář má také za určitých okolností povinnost předložit účastnické cenné papíry společnosti, například dle § 526 ZOK při snížení jmenovité hodnoty akcií nebo zatímních listů.

Další povinnosti akcionáře upravuje například zákon o investování na kapitálovém trhu. Ten stanovuje oznamovací povinnost akcionáře za podmínek uvedených v § 122 a následujících, kde jsou stanoveny podmínky oznamování výše podílu na hlasovacích právech, postup při jeho oznamování a také výjimky z této povinnosti.

¹⁰⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 398.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.4.2011, sp. zn. 29 Odo 631/2010, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017]

5 Nakládání s účastnickými cennými papíry

5.1 Převod vlastnického práva k cennému papíru

Jak již bylo řečeno výše, převod vlastnického práva k cennému papíru je závislý na jeho formě, kdy převod cenného papíru na doručitele se převádí smlouvou k okamžiku předání listiny dle § 1103 odst. 1 NOZ. Cenný papír ve formě na řad se převádí dle § 1103 odst. 2 NOZ rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání.

V případě cenného papíru na jméno se uplatní pravidlo translačního účinku smlouvy. Vlastnické právo se převádí dle § 1103 odst. 3 samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti a to i v případě, že cenný papír ještě nebyl nabyvateli předán. V mezidobí od účinnosti smlouvy do předání listiny má prodávající v souladu s ustanovením § 2082 NOZ povinnosti schovatele. Dle § 2403 NOZ je dále povinen opatrovat předmětné cenné papíry v souladu s jejich povahou a jeho možnostmi, aby na cenných papírech nevznikla škoda.¹¹⁰

Vzhledem k § 559 NOZ, který stanovuje, že každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, neodporuje-li to ujednání, nebo nevyžaduje-li určitou formu zákon a také k faktu, že smlouva o převodu cenného papíru není nijak speciálně upravena, nemusí být tato smlouva v písemné formě.

V případě zaknihovaných cenných papírů se uplatňuje zásada registrace. Veškeré nakládání se zaknihovaným cenným papírem se provádí zápisem na příslušném majetkovém účtu, a to včetně zápisu vlastnického, nebo zástavního práva. Vlastnické právo k zaknihovanému cennému papíru tedy dle § 1104 odst. 1 OZ nabývá jeho zápisem na účet vlastníka, avšak zapisuje-li se zaknihovaný cenný papír i na účet zákazníků, nabývá se vlastnické právo dle § 1104 odst. 2 až zápisem na účet zákazníka.

5.2 Přechod účastnických cenných papírů

V případě přechodu cenného papíru se jedná o universální právní nástupnictví, kdy na právního nástupce přechází všechna práva a povinnosti jeho předchůdce. Právní nástupce cenný papír nabývá ke dni úmrtí zesnulého vlastníka,

¹¹⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 13.

nebo ke dni jeho zániku v případě právnické osoby. Cenný papír může na právního nástupce přejít také odkazem a to za stejných podmínek, jako v případě dědictví.¹¹¹

Vlastnické právo může právní nástupce nabýt také vydržením za podmínek stanovených v ustanovení § 1089 a následujících OZ za předpokladu dobré víry držitele a nepřetržité držby cenného papíru po dobu alespoň tří let.

Ustanovení § 42 odst. 1 věta druhá ZOK výslovně zakazuje omezení nebo vyloučení přechodu účastnického cenného papíru.

5.3 Nabytí vlastnického práva k cennému papíru od neoprávněného

Občanský zákoník upravuje nabytí vlastnického práva k cennému papíru od neoprávněného v § 1109 písm. e), který chrání dobrou víru nabyvatele pouze pro investiční nástroje, cenné papíry a listiny vystavené na doručitele, které nejsou ve veřejném seznamu. Bude-li tedy nabyvatel investičních nástrojů, cenných papírů a listin vystavených na doručitele vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že je druhá strana oprávněna na něho převést vlastnické právo k nim, stane se jejich vlastníkem.¹¹²

Absence ochrany dobré víry pro cenné papíry na řad, nebo cenné papíry na jméno vychází pravděpodobně z možnosti nabyvatele cenného papíru ověřit, zda převodce má oprávnění s cenným papírem nakládat.¹¹³ V případě cenného papíru na řad, svědčí-li mu nepřetržitá řada indosamentů, nebo prokáže nabytí cenného papíru ve formě na jméno samotným cenným papírem a smlouvou o jeho nabytí. V případě cenného papíru na jméno je však tato možnost ověření omezena obzvláště došlo-li k převodu cenných papírů na jméno bez písemné smlouvy.

Pro zaknihované cenné papíry je otázka jejich nabytí od neoprávněného řešena v § 96 odst. 3, který stanoví: „*Pokud jiný právní předpis nestanoví jinak, stává se ten, na koho je zaknihovaný cenný papír převáděn, vlastníkem tohoto cenného papíru i tehdy, jestliže převodce neměl právo zaknihovaný cenný papír převést; to neplatí, jestliže ten, na koho je zaknihovaný cenný papír převáděn, věděl nebo musel vědět, že převodce toto právo v době převodu neměl. V pochybnostech*

¹¹¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8. s. 167.

¹¹² MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 156.

¹¹³ MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7. s. 156.

se dobrá víra předpokládá.“ Je tedy upravena velice podobně, jako pro investiční nástroje, cenné papíry a listiny vystavené na doručitele.

5.4 Úschova a imobilizace cenných papírů

Jako každá jiná věc v právním smyslu, může být i cenný papír předmětem smlouvy o úschově, jež je v této souvislosti označována jako tzv. samostatná úschova cenného papíru. Na základě této smlouvy definované v § 2402 OZ, se zavazuje schovatel cenný papír převzít a pro uschovatele opatrovat a to za splnění podmínek stanovených v § 2409 OZ, tedy odděleně od vlastních cenných papírů a cenných papírů jiných uschovatelů a zároveň povede o těchto papírech předepsanou evidenci. U tohoto druhu úschovy zůstává uschovatel i nadále vlastníkem uschovaného cenného papíru.¹¹⁴

Cenný papír však může být ještě předmětem hromadné úschovy a imobilizace cenného papíru.

V případě hromadné úschovy dle § 2410 OZ uschová schovatel cenné papíry společně s cennými papíry ostatních uschovatelů odděleně od vlastních cenných papírů. Uschovatel již v tomto případě není výlučným vlastníkem uschovaných cenných papírů, ty náleží všem uschovatelům společně. Uschovatel se tedy stává podílníkem na souboru cenných papírů nacházejících se v úschově. Podíl jednotlivých uschovatelů je určován dle součtu jmenovitých hodnot cenných papírů uschovaných daným uschovatelem a součtu jmenovitých hodnot všech cenných papírů. Nejedná-li se o cenné papíry se jmenovitou hodnotou, stanoví se podíly dle počtu uschovaných kusů.¹¹⁵

V obou výše zmíněných případech ukládal cenný papír do úschovy jejich vlastník, ve třetím případě, při imobilizaci cenných papírů, je tam vkládá emitent v rámci procesu jejich vydávání. Imobilizovaný cenný papír je vydán dnem, kdy jej emitent předá schovateli ve prospěch vlastníka cenného papíru jako prvního nabyvatele, čímž je modifikováno obecné pravidlo ohledně vydávání cenných papírů.

¹¹⁴ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 17.

¹¹⁵ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 17.

Imobilizované cenné papíry mohou mít dva různé režimy, lišící se v právu vlastníka požadovat vydání cenného papíru z hromadné úschovy. Pokud vlastník takového právo má, případně je-li toto právo vázáno na splnění podmínek stanovených v emisních podmínkách, uplatní se na takové cenné papíry režim klasické hromadné úschovy cenných papírů.

V případě, že vlastník cenného papíru takového právo nemá a nemůže tedy vyžadovat na schovateli vydání jednotlivého cenného papíru, použije se na takto imobilizované cenné papíry ustanovení zákona o zaknihovaných cenných papírech. Takovýmto cenným papírem jsou například akcie na majitele dle § 274 odst. 2 věta druhá ZOK.

Pro převod vlastnického práva k imobilizovaným cenným papírům platí dle § 1104 odst. 3 OZ zásada registrace, kdy se změna vlastníka provádí zápisem v příslušné evidenci. Tato zásada je společná pro imobilizované cenné papíry v obou režimech.

5.5 Zástavní právo k cennému papíru

Zástavní právo jakožto věcné právo k věci cizí je jedním ze způsobů zajištění dluhu. Zástavní věřitel má právo na uspokojení své pohledávky za zástavním dlužníkem zpeněžením zástavy v případě, že dlužník řádně a včas nesplní zajištěný dluh. Zástavní věřitel je tedy zajištěným věřitelem a má na základě zástavního práva přednostní právo svoji pohledávku za dlužníkem uspokojit z výtěžku zpeněžení zástavy před ostatními nezajištěnými věřiteli dlužníka. Obecná úprava zástavního práva je obsažena v § 1309 OZ, kdy je v § 1310 odst. 1 OZ stanoveno, že zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat. Z výše uvedeného vyplývá, že může být zástavním právem zatížen nejen cenný papír, ale i zaknihovaný cenný papír.¹¹⁶

Zástavní právo může vzniknout na základě různých právních titulů, kdy v případě, že zástavní právo bylo zřízeno na základě smlouvy, hovoříme o zastavení. Dalšími právními tituly, se kterými může být spojen vznik zástavního práva, mohou být rozhodnutí orgánů veřejné moci, jako například tzv. soudcovské,

¹¹⁶ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 20.

nebo exekutorské zástavní právo. Zástavní právo může vzniknout také přímo ze zákona.¹¹⁷

Právní úprava zastavení cenného papíru, tedy vzniku zástavního práva na základě smlouvy je obsažena v občanském zákoníku. Občanský zákoník obsahuje zvláštní pravidla upravující zastavení, která se aplikují na cenné papíry. V obecném režimu zastavení cenného papíru dle § 1328 odst. 1 OZ věty první, vzniká zástavní právo k cenným papírům na doručitele a na jméno na základě zástavní smlouvy odevzdáním cenného papíru zástavnímu věřiteli. U cenných papírů na řad je dle navíc § 1328 odst. 2 OZ vyžadováno vyznačení zástavního rubopisu včetně označení osoby zástavního věřitele.

Vyjma obecného režimu zastavení cenného papíru uvádí občanský zákoník ještě další tři zvláštní případy jeho zastavení. Ujednají-li si strany v zástavní smlouvě, že zástavní právo vznikne předáním cenného papíru a stejnopisu zástavní smlouvy zástavcem, nebo zástavním věřitelem třetí osobě, jenž pro ně bude cenný papír opatrovat. V tomto případě vzniká dle § 1328 odst. 1 OZ věty první zástavní právo tímto předáním. Vzniká-li zástavní právo tímto způsobem k cennému papíru na řad, je i v tomto případě vyžadováno vyznačení zástavního rubopisu.¹¹⁸

Dalším zvláštním případem vzniku zástavního práva k cennému papíru je zápis tohoto práva do rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky. V tomto případě se vyžaduje uzavření zástavní smlouvy ve formě veřejné listiny a odevzdání cenného papíru na dobu trvání zástavního práva notáři, který zapíše zástavní právo do rejstříku zástav. Zástavní právo zápisem do rejstříku zástav lze zřídit pouze k cenným papírům na doručitele.¹¹⁹

Nachází-li se cenný papír v době jeho zastavení již v úschově, vzniká zástavní právo k němu oznámením zastavení cenného papíru zástavním věřitelem, nebo zástavcem schovateli. K tomuto oznámení je přiložen i stejnopis zástavní smlouvy. Od doručení oznámení schovateli je cenný papír uschován společně pro zástavního věřitele i zástavního dlužníka a cenný papír může být vydán zástavnímu dlužníkovi pouze se souhlasem zástavního věřitele. V případě

¹¹⁷ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 21.

¹¹⁸ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 20 – 21.

¹¹⁹ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 21.

uschování cenného papíru podnikatelským způsobem se vyznačí zastavení cenného papíru v evidenci s označením osoby zástavního věřitele a nejedná-li se o hromadnou úschovu, uloží se odděleně. V případě cenných papírů na řad je taktéž nutné vyznačit zástavní rubopis.

V případě výměny cenného papíru, či jeho přeměny na zaknihovaný cenný papír stanoví § 1349 OZ, že toto nakládání s cenným papírem nemá vliv na trvání ani rozsah zástavního práva k cennému papíru.

5.5.1 Výkon práv inkorporovaných v zastaveném cenném papíru

Občanský zákoník obsahuje několik dílčích výjimek, které se uplatňují při výkonu práv k zastavenému cennému papíru. Až na tyto výjimky se na výkon zástavního práva k cennému papíru aplikují obecná ustanovení týkající se zástavního práva.

Takovouto dílčí odchylkou je například výkon zástavního práva prodejem cenného papíru přijatého k obchodování na evropském regulovaném trhu dle § 1359 odst. 1 věty druhé.

V případě výnosů a jiných peněžitých plnění, nabývá zástavní právo účinnosti vůči dlužníkovi z cenného papíru až poté, co je mu oznámeno zástavním dlužníkem, nebo prokázáno zástavním věřitelem. Jestli nedošlo k oznámení, případně prokázání zástavního práva dlužníkovi z cenného papíru, může se dlužník z cenného papíru zprostit plněním zástavnímu dlužníku. V případě účinnosti zástavního práva vůči dlužníkovi z cenného papíru, jsou práva zástavního věřitele závislá na okolnosti, zda již došlo ke splatnosti dluhu či nikoli.¹²⁰

V době před splatností zajištěného dluhu může dle § 1336 odst. 1 věty první dlužník plnit jen nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku, kdy má každý z nich právo žádat, aby bylo plnění z cenného papíru uloženo dlužníkem z cenného papíru u třetí osoby. Smyslem tohoto ustanovení je ochrana věřitelova zájmu na budoucím uspokojení jeho pohledávky z výnosů z cenného papíru, avšak nedává věřiteli právo přivlastňovat si tyto výnosy před splatností dluhu.¹²¹

¹²⁰ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 22 – 23.

¹²¹ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 22.

Nastala-li již splatnost zajištěného dluhu, nastává uhrazovací funkce zástavního práva, kdy má zástavní věřitel právo, aby bylo dlužníkem z cenného papíru plněno jen jemu. Při uplatnění tohoto práva o něm podá zprávu zástavnímu věřiteli. Dlužník z cenného papíru je povinen plnit zástavnímu věřiteli až po tomto uplatnění zástavního práva.¹²²

Dle § 1336 odst. 2 OZ druhé věty má věřitel právo, nedošlo-li ještě ke splatnosti práva na výnos či jiné plnění z cenného papíru, aby mu bylo toto právo zástavním dlužníkem postoupeno.

Zástavní věřitel se uspokojí z výnosu či jiného peněžitého plnění z cenného papíru do výše jeho zajištěné pohledávky, včetně příslušenství a nákladů na jejich náhradu. Převyšuje-li výnos, nebo jiné peněžité plnění nárok zástavního věřitele, vydá zástavní věřitel zástavnímu dlužníkovy jen to, oč jej převyšuje.

Zástavní věřitel má na základě § 1332 odst. 2 OZ možnost vzdát se výnosu a jiných peněžitých plnění ve prospěch zástavního dlužníka.

V případě ostatních práv spojených s cenným papírem, ponechává § 1332 odst. 1 OZ jejich výkon na ujednání mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem.

5.5.2 Zástavní právo k zaknihovanému cennému papíru

V případě zastavení, tedy zřízení zástavního práva na základě zástavní smlouvy, dochází ke vzniku zástavního práva až jeho zápisem na účtu vlastníka v příslušné evidenci. Pokyn k tomuto zápisu může dát zástavní dlužník, tedy vlastník cenného papíru, nebo také zástavní věřitel, osobní dlužník, nebo zástavce. Tyto osoby, na rozdíl od zástavního dlužníka musí doložit zřízení tohoto práva.¹²³

Vzniká-li zástavní právo na základě příkazu orgánu veřejné moci, nebo centrálního depozitáře, zapisuje se taktéž vznik zástavního práva na účtu vlastníka v příslušné evidenci, avšak v tomto případě je tento zápis pouze deklaratorní.

¹²² CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 22 – 23.

¹²³ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 46.

Dle § 1331 odst. 2 OZ se zástavní právo vymaže z příslušné evidence na příkaz zástavního dlužníka, osobního dlužníka, nebo zástavce, doloží-li příkazce že nastala skutečnost, která je jinak důvodem zániku zástavního práva.

Za podmínek stanovených v § 525 odst. 2 OZ se užijí ustanovení o cenných papírech také na zaknihované cenné papíry.

5.5.3 Zástavní právo k účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů

V případě zástavního práva k účtu vlastníka cenných papírů, upraveného v §§ 1333 a 1334 OZ nevzniká zástavní právo k určitému cennému papíru, ale toto zástavní právo se vztahuje k celému účtu. Dopadá na všechny zaknihované cenné papíry na něm zapsané v okamžiku vzniku zástavního práva, jakož i na zaknihované cenné papíry převedené na zastavený účet po dobu trvání zástavního práva.¹²⁴

Zástavní právo vztahující se k zaknihovaným cenným papírům zapsaným na zastaveném účtu, je právo věcné, kdy v případě převodu vlastnického práva k zaknihovanému cennému papíru toto zástavní právo trvá. Dojde-li však k takovému převodu vlastnického práva k zaknihovanému cennému papíru se souhlasem zástavního věřitele, zaniká převodem i toto zástavní právo.

¹²⁴ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8. s. 46.

6 Účastnické cenné papíry ve vybraných státech EU

6.1 Právní úprava účastnických cenných papírů ve slovenském právním řádu

Účastnické cenné papíry, tak jak jsou definovány v zákoně o obchodních korporacích, upravují ve Slovenském právním řádu dva právní předpisy. Prvním z nich je zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (dále jen obchodný zákonník) a tím druhým zákon č. 566/2001 Zb. Zákon o cenných papieroch (dále jen ZCP), avšak ani jeden z těchto právních předpisů neobsahuje pojem srovnatelný s pojmem účastnický cenný papír.

Akciová společnost je upravena v V. díle obchodného zákonníku, který rozlišuje mezi veřejnou a soukromou akciovou společností. Veřejnou akciovou společností je ta akciová společnost, která vydala všechny akcie nebo jejich část na základě veřejné výzvy k úpisu akcií anebo jejíž akcie přijala burza k obchodování na trhu cenných papírů v některém ze smluvních států Dohody o Evropském hospodářském prostoru (dále jen EHP).¹²⁵

Pojem akcie je vymezen v § 155 odst. 1 obchodného zákonníku jako cenný papír se kterým je spojeno právo akcionáře jako společníka podílet se dle zákona a stanov společnosti na jejím řízení, zisku a na likvidačním zůstatku, je-li společnost zrušena s likvidací. Dokud akcionář úplně nesplatí emisní kurz akcie, vyjadřuje práva akcionáře dočasný list. Jedná se o cenný papír, se kterým je spojena povinnost akcionáře splnit závazek na splacení emisního kurzu upsaných akcií, který akcionář převzal při úpisu akcií. Dočasný list je obdobou zatímního listu dle české právní úpravy. Vydání zatímního listu musí umožňovat stanovy a zákon dává možnost jej vydat. V případě dočasného listu je jeho vydání dle § 176 obchodného zákonníku povinné, jestliže upisovatel nesplatil před zápisem do obchodního rejstříku celý emisní kurs akcií.

Taktéž jako v české právní úpravě dává slovenská právní úprava dle § 155 odst. 2 obchodného zákonníku možnost vydat akcie jako listinný cenný papír, nebo jako zaknihovaný cenný papír.

§ 155 odst. 3 – 5 stanovuje následující náležitosti:

¹²⁵ SUCHOŽA, Jozef. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, xiv, 529 s. ISBN 978-80-7357-707-0.

- obchodní jméno a sídlo společnosti,
- jmenovitou hodnotu,
- označení, zda akcie zní na doručitele nebo na jméno,
- identifikaci akcionáře
- výšku základního jmění, počet všech akcií společnosti k datu vydání emise akcií,
- datum vydání emise akcií.
- listinná akcie musí obsahovat také číselné označení a podpis člena nebo podpisy členů představenstva, kteří jsou oprávněni jednat za společnost v čase vydání akcie a musí také určovat práva s ní spojená alespoň odkazem na úpravu ve stanovách.
- vydává-li společnost více druhů akcií, musí akcie obsahovat označení druhu.

Dalo by se tedy říci, že náležitosti akcií v právním řádu slovenské republiky jsou velice podobné. Na rozdíl od české právní úpravy zakazuje obchodný zákoník v § 155 odst. 6 vydání jiných druhů akcií, než jsou v něm upraveny. Akcie jsou dle slovenského právního řádu regulovány dvojím způsobem, jednak pozitivním vymezením uzavřeného počtu druhů, které představují pouze kmenové a prioritní akcie. Na druhé straně negativním vymezením zakazujícím v § 179 odst. 5 tzv. úrokové akcie, které jsou zakázány i dle zákona o obchodních korporacích.

Kmenové akcie představují akcie, ke kterým se neváží žádná zvláštní práva. Prioritní akcie představují zvláštní druh akcie jako cenného papíru, ke kterému se váží přednostní práva.

Prioritní akcie, se kterými jsou spojena přednostní práva týkající se dividendy, mohou být vydány dle § 159, odst. 1 obchodního zákoníku, pouze pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřekročí polovinu základního jmění akciové společnosti.

S akciemi jsou taktéž spojena práva akcionáře, která mohou mít majetkovou i nemajetkovou povahu. Mezi práva s majetkovou povahou můžeme ředit právo na dividendu a právo na podíl na likvidačním zůstatku, kdy obě tato práva jsou samostatně převoditelná.

Mezi práva spojená s akciemi nemajetkového charakteru můžeme zařadit právo na řízení a kontrolu společnosti. Práva dle § 182 odst. 1 obchodního zákoníku reprezentuje například právo na zařazení jimi určené záležitosti

na program valného shromáždění, nebo právo minoritních akcionářů dle § 181 odst. obchodného zákonníku na svolání mimořádného valného shromáždění.

S akciemi jsou též spojena práva smíšené povahy, jenž jsou představována zejména přednostním právem na úpis nových akcií při zvyšování základního jmění.

6.1.1 Formy akcií

Paragraf 156 Obchodného zákonníku upravuje formy akcií, kdy akcie může nabývat formy na jméno, nebo na doručitele. Úprava těchto forem je velice podobná té české. Pro akcie na majitele platí taktéž omezení spočívající v možnosti vydat je pouze jako zaknihované cenné papíry. Akcie na jméno jsou, tak jako v českém právním řádu, převoditelné rubopisem.

Rozdíl oproti české úpravě spočívá mimo jiné v povinnosti společnosti na základě ustanovení § 107 odst. 12 ZCP uzavřít s centrálním depozitářem smlouvu o vedení seznamu akcionářů po vydání listinných akcií na jméno, a to bez zbytečného odkladu. Na rozdíl od české právní úpravy je ve slovenské úpravě umožněno, aby akcie na jméno zněla na dvě nebo více osob.

6.1.2 Hromadná akcie

Tak jako českému právnímu řádu, je i tomu slovenskému znám pojem hromadná akcie. Rovněž se nejedná o samostatný druh akcie, ale o cenný papír nahrazující více akcií téže emise. Úpravu hromadných akcií nalezneme v § 157 odst. 3 obchodného zákonníku, kdy jak je patrné z jejího účelu, bude využitelná zejména v souvislosti s listinnými akciemi.

6.1.3 Vyměnitelné a prioritní dluhopisy

Dalšími cennými papíry, které by se dle české právní úpravy daly považovat za účastnické, jsou vyměnitelné a prioritní dluhopisy. Tyto cenné papíry umožňují získat cenné papíry, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu společnosti nebo na hlasovacích právech v ní. Obchodný zákonník upravuje možnost společnosti vydat vyměnitelné a prioritní dluhopisy v § 160 obchodného zákonníku. Tak jako v české právní úpravě je s vyměnitelným dluhopisem spojeno právo na jeho výměnu za akcie společnosti a v případě prioritního dluhopisu právo

na přednostní upsání akcií společnosti. Vydání těchto dluhopisů je však podmíněno současným rozhodnutím o podmíněném zvýšení základního kapitálu.¹²⁶

6.2 Právní úprava účastnických cenných papírů v německém právním řádu

Tak jako slovenská právní úprava, neobsahuje ani německá právní úprava pojem účastnický cenný papír. Německý akciový zákon (Aktiengesetz), dále jen akciový zákon definuje cenné papíry, které bychom mohli jako účastnické cenné papíry označit.

Prvním druhem těchto cenných papírů jsou akcie, pro které § 11 akciového zákona stanoví: „*Die Aktien können verschiedene Rechte gewähren, namentlich bei der Verteilung des Gewinns und des Gesellschaftsvermögens. Aktien mit gleichen Rechten bilden eine Gattung.*“ Z tohoto ustanovení vyplývá, že akciím mohou být přiřazena různá práva, přičemž akcie se stejnými právy tvoří jeden druh. Jako příklad těchto práv zákonodárce uvádí práva týkající se rozdělení zisků společnosti a likvidačního zůstatku. Tak jako v českém právním řádu, není v akciovém zákoně uveden uzavřený výčet druhů akcií. Akcie dle německého práva můžeme rozdělit do tří kategorií a to akcie kmenové, prioritní bez hlasovacího práva a prioritní s hlasovacím právem.¹²⁷

Základním druhem akcií, tedy akciemi, se kterými nejsou spojena žádná zvláštní práva či povinnosti jsou akcie kmenové (Stammaktien), které však nejsou v akciovém zákoně pozitivně vymezeny.

Možnost vydání prioritních akcií bez hlasovacího práva (Vorzugsaktien ohne Stimmrecht) vyplývá z ustanovení § 12 odst. 1 akciového zákona. Tyto akcie výměnou za určité zvýhodnění pozbývají hlasovacího práva, vyloučení hlasovacího práva nenastává automaticky. Zákonodárce zde dává tuto možnost, avšak v případě vyloučení hlasovacího práva musí být s těmito akciemi spojena prioritní dividenda a případný doplatek. Nebyla-li dividenda v daném roce vyplacena, nebo byla-li vyplacena jen z části, náleží těmto akcionářům hlasovací práva. Prioritní akcie bez

¹²⁶ PATAKYOVÁ, M a kol. *Obchodný zákonník. Komentár.* Praha: C. H. Beck, 2006, 2. akt. vydání. ISBN 978-80-7400-039-3.

¹²⁷ HEIDER in KROPFF, B. *Munchener Kommentar zum Aktiengesetz.* Bd.1. 2. Auflage. Munchen: C.H. Beck, 2000, s. 290.

hlasovacího práva mohou být dle akciového zákona vydány pouze do výše jedné poloviny základního kapitálu.¹²⁸

Vzhledem k okolnosti, že je vyloučení hlasovacích práv dáno jako možnost zákonodárcem, je možné vydat také prioritní akcie s hlasovacími právy. Jedná se tedy o zvýhodněné akcie například co do práva na rozdělení zisku či likvidačního zůstatku, avšak hlasovací práva jim zůstávají zachována.

Akciový zákon v § 221 upravuje dluhopisové cenné papíry, se kterými je spojeno právo na jejich výměnu za akcie, nebo prioritní právo akcie upsat. Jedná se tedy o obdobu vyměnitelných a prioritních dluhopisů upravených v českém právním řádu.

6.3 Právní úprava účastnických cenných papírů v britském právním řádu

I přes současnou situaci, kdy se jeví jako jisté, že Velká Británie odejde z Evropské Unie, rozhodl jsem se zmínit základní právní úpravu účastnických cenných papírů v tomto státě. Jedním z důvodů je ta skutečnost, že Londýn je největším finančním centrem na světě.

Obdobně jako v předchozích případech, ani britský právní řád nedefinuje pojem účastnického cenného papíru, ale i zde můžeme najít cenné papíry, které by se daly zahrnout pod jejich českou definici. Právním předpisem, který upravuje akciové společnosti a akcie včetně jejich druhů je zákon o obchodních společnostech z roku 2006 *Companies Act 2006*.

Tento zákon upravuje druhy akcií v ustanovení S. 629 (1), kde jako jeden druh akcií označuje všechny akcie, se kterými jsou ve všech ohledech spojena stejná práva. Zákon umožňuje vydání různých druhů akcií a v případě, že akciová společnost vydá více než jeden druh, musí být tato práva upravena ve stanovách společnosti. Zákon umožňuje vydání běžných akcií, tzv. *ordinary shares*, obdobu našich kmenových akcií. Ty jsou považovány za základní druh akcií. Dále může vydat také

¹²⁸ MULLER, W., RODDER, T.: *Gesellschaftsrecht. Beck'sches Handbuch der AG*. München : Verlag C.H. Beck, 2004, s. 266.

akcie se zvláštními právy. Akciemi se zvláštními právy mohou být akcie preferenční, akcie pozdržené či umořitelné preferenční akcie.¹²⁹

S běžnými akciemi nejsou spojena žádná zvláštní práva. Tak jako v českém právním řádu je s nimi spojeno právo na podíl na zisku, likvidačním zůstatku, nebo také hlasovací právo. Zákon o obchodních společnostech umožňuje také vydání běžných akcií bez hlasovacích práv, kdy vydávání takovýchto akcií mělo sloužit pro zachování podílů na řízení společnosti.

Akcie zvýhodněné oproti akciím běžným jsou označovány jako *preference shares* a obvykle s nimi bývá spojeno přednostní právo na pevně stanovenou dividendu určenou zpravidla jako určité procento jmenovité hodnoty akcie. V případě vyplácení podílu na zisku společnosti je nejprve vyplacena část připadající na preferenční akcie a až poté na akcie běžné. V případě dostatečně vysokého rozdělovaného zisku může být na běžnou akcii vyplacena větší dividend, než na akcii preferenční. Je-li však výslovně stanoveno, že se jedná o podílové preferenční akcie, disponují pak tyto akcie podílem se zbytkem zisku poté, co je jejich určité procento vyplaceno na akcie běžné.¹³⁰

S umořitelnými preferenčními akciemi, *redeemable preference shares*, je spojen nárok na jejich vyplacení a to na základě volby jednak samotné společnosti, která tak může učinit pouze v případě jejich plného splacení, nebo na základě volby akcionáře.

Pozdržené akcie by se dali považovat za opak akcií preferenční, jelikož právo na vyplacení podílu na zisku vzniká až po vyplacení určité části podílu na zisku vlastníkům akcií běžných.

¹²⁹ FARRAR, J., HANNIGEN, B. a kol..*Farrar's Copany Law. 4.edition.* London : Butterworths, 1998, s. 229 an.

¹³⁰ FARRAR, J., HANNIGEN, B. a kol..*Farrar's Copany Law. 4.edition.* London : Butterworths, 1998, s. 230 an.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo sumarizování základních právních aspektů, které se pojí s účastnickými cennými papíry, jako jsou jejich možné formy, druhy a základní možnosti nakládání s nimi.

V souvislosti s touto prací bych chtěl ještě zmínit rekodifikaci soukromého práva, která nabyla účinnosti 1.1.2014. Vzhledem k dosavadní relativně krátké době účinnosti této rekodifikace je dle mého názoru ještě poměrně brzy hodnotit jaký přínos v rámci problematiky účastnických cenných papírů přinesla. Zároveň bych však chtěl upozornit na množství sporných otázek, které v souvislosti s touto rekodifikací vyvstaly a na které ještě není ustálený pohled v rozhodovací praxi soudů.

Tato rekodifikace přinesla, mimo jiné, legální definici cenných papírů, která v českém právním řádu chyběla a také legální definici účastnických cenných papírů, které byly před účinností této rekodifikace definovány pouze legislativní zkratkou.

Co se týče definice účastnických cenných papírů, nepředpokládám, že by mohla být při praktickém použití problematickou, vyjma situací, jaké všechny právní instituty pod ni zařadit. Mám konkrétně na mysli, zda je například možné zařadit do kategorie účastnických cenných papírů neztělesněné akcie či nikoli. Osobně se přikláním k názoru, že ano, ale i v tomto případě bude mít poslední slovo s největší pravděpodobností soud.

Na druhé straně legální definici cenného papíru vidím poněkud jako nešťastnou, kdy se sice zákonodárci nedá vytknout, že by touto definicí nedocílil zamezení případných pochyb v rámci vymezení pojmu cenných papírů. Naopak tuto definici považuji za poměrně explicitní, avšak nedostatky vidím ve skutečnosti, kdy aby byla listina cenným papírem, musí s ní být spojeno právo takovým způsobem, aby se bez této listiny nedalo uplatnit ani převést. Zákon však výslovně umožňuje některá práva z cenného papíru převést a uplatnit i bez této listiny, případně s listinou jinou, což dle mého odporuje zmíněné definici.

Jako pozitivum právní úpravy vidím možnost vydávání nepojmenovaných cenných papírů a také v možnosti spojit s účastnickými cennými papíry různá zvláštní práva. Tato možnost bude zřejmě jednou z nejdiskutovanějších

problematik spojených s účastnickými cennými papíry a to v souvislosti s tím, kde jsou mantinely těchto práv.

8 Resumé

My diploma work aimed to acquaint the reader with participating securities from the perspective of legal doctrine. Besides legal function, securities play economical role, which is tightly connected with historical development that is to my mind not fully completed. Due to this reason legislation of securities will continue to be adapted to needs of society.

In the Czech legal order participating securities are expressly defined in three acts. Legal provisions regulating participating securities, securities, and dematerialized securities are found in more legal acts.

General regulation of the securities is contained in Law no. 89/2012 Coll. Civil Code (hereinafter Civil Code). Core regulation of participating securities and their connection with stock companies are defined in Law no. 90/2012 Coll. Commercial companies and cooperatives (hereinafter Business corporation Act). Law no. 240/2013 Coll. Investing companies and Funds defines participating securities too.

The diploma work is divided into several chapters. The first chapter aims to look at definition of participating securities, securities and dematerialized securities. Then follows legal regulation of participating securities, their individual forms and types as well as discussion of rights and obligations associated with them. The next section is devoted to management, transfer, transition and discontinuing of participating securities. Besides, this diploma work compares legislation governing participating securities in the Czech Republic and participating securities in selected states of the European Union.

This diploma work will generally define the term of participating securities with respect to their characteristics, the rights and responsibilities connected with them as well as possibilities of its management. I adapted the content of my diploma work to participating securities evaluation from the perspective of the owner of the participating securities.

9 Přehled pramenů

9.1 Literatura

- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-961-8.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR).
 - o ISBN 978-80-7478-633-4.
- KOTÁSEK, Josef a kol. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxi, 242 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-515-2.
- MAREK, Radan; JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře.
 - o ISBN 978-80-7400-466-7.
- ČECH, P. *Akcie ve víru rekodifikace aneb nevtělené, zaknihované a kusové akcie v návrhu zákona o obchodních korporacích*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 4
- ČECH, P. *Akcie po rekodifikaci*. Právní rádce, 2012, č. 10
- ČECH, P. *A.S. po rekodifikaci*. Právní rádce, 2012, č. 5
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. (2730 s.). ISBN 978-80-7380-451-0.
- ŠOVAR, Jan a kol. *Zákon o investičních společnostech a investičních fondech: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-783-6.
- CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8.
- RANDA, A. *O cenných papírech, obzvláště o skripturních obligacích*. Právník, 1889.
- DĚDIČ, Jan., PAULY, Jan. *Cenné papíry*. Praha: Prospektum, 1994,
- PAULY, Jan. *Základní teoretické otázky cenných papírů*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2009.
- LASÁK, J., POKORNÁ J., ČÁP Z., DOLEŽIL T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích Komentář*, Praha, Wolters Kluwer 2014.
 - o ISBN: 978-80-7478-326
- SUCHOŽA, Jozef. *Česko-slovenské kontexty obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, xiv, 529 s. ISBN 978-80-7357-707-0.
- HURDÍK, J. et al. *Občanské právo hmotné, Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 312s
- PATAKYOVÁ, M a kol. *Obchodný zákonník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2006, 2. akt. vydání. ISBN 978-80-7400-039-3.
- HEIDER in KROPFF, B. *Munchener Kommentar zum Aktiengesetz*. Bd.1. 2. Auflage. Munchen: C.H. Beck, 2000,

- GRAEBER, David. *Dluh. Prvních 5000 let*. Brno: BizBooks, 2012.
- MULLERr, W., RODDER, T.: *Gessellschaftsrecht. Beck'sches Handbuch der AG*. Munchen : Verlag C.H.Beck, 2004,
- FARRAR, J., HANNIGEN, B. a kol..*Farrar's Copany Law. 4.edition*. London : Butterworths, 1998,
- HEJDA, Jan, ČÁP, Zdeněk. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, a.s., 2013. ISBN 978-80-7201-917-5
- KOTÁSEK, Josef; PIHERA, Vlastimil. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 447 s.
 - o ISBN 978-80-7179-454-7.
- PAULY, Jan. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§514 - 544)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.
- REJNUŠ, Oldřich. *Cenné papíry a burzy*. 2. přeprac. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. 406 s.
 - o ISBN 978-80-214-4673-1.

9.2 Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- Zákon č. 254/2006 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 240/2013 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.

9.3 Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. října 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Cdo 2866/2010, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].

- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.11.2004, sp. Zn. 29 Odo 338/2004, 29 Odo 491/2004, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Odo 981/2005, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017]
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.7.2012 sp. zn. 29 Odo 339/2004 a 29 Odo 491/2004, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017].
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2010 sp. zn. 7 Cmo 269/2009, Soudní rozhledy, 2011, č. 5, s. 176 a násl.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.4.2011, sp. zn. 29 Odo 631/2010, In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting [cit. 25. 2. 2017]
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.1.2002 sp. zn. 29 Odo 213/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.9.2009 sp. zn. 29 Cdo 5052/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.10.2007 sp. zn. 29 Cdo 2748/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.3.2011 sp. zn. 29 Cdo 5293/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.5.2000 sp. zn. 29 Cdo 2337/2000

9.4 Internetové zdroje

- DOHNAL, Jakub a kol. *Nové pojetí výhrady vlastnictví v obchodních vztazích?*. epravo.cz. [Online]. 2014-02-24 [cit. 2017-01-21]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nove-pojeti-vyhrady-vlastnictvi-v-obchodnich-vztazich-93573.html>
- GÜRLICH, Richard. *Cenné papíry*. Beck-online: Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co. [online]. 2014, 2014(54), 1 [cit. 2017-01-21]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgrpw44s7gu2a>
- SEDLÁČEK, Tomáš a Zdeněk HUSÁK a Matěj MANDERLA. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku - flexibilní režim*. Epravo.cz [online]. 2013, [cit. 2017-01-21]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cenne-papiry-v-novemobcanskem-zakoniku-flexibilni-rezim-91662.html>

- KUDRNA, Aleš. Světové burzy - Amsterdamská burza. Klub investorů. o.s. [online]. 11.12.2012 [cit. 2017-01-21]. Dostupné z: <http://www.klubinvestoru.com/cs/article/1440-svetove-burzy-amsterodamskiburza>
- Webove stranky Narodniho archivu spravovane jmenem vlady Spojeneho kralovstvi : <http://www.legislation.gov.uk>.